Til Finska Hushållnings Sällskapet.

Ibland de få orter uti Åbo och Björneborgs Länen, hvarest åkerbruket ännu icke hunnit bringas til den afkomst, at Allmogen öfver alt kan af eget förråd hafva dess Brödföda, får man räkna Ikalis Sokn, och i synnerhet den delen deraf, som gränsar til Österbotten. Flere omständigheter hafva dertil bidragit, at denna Allmoge oftast måst nyttja Bark och Hampa uti Dess Bröd, och ibland dessa orsaker, kan man med skäl anse Soknens betydliga Folkmängd, Jordmånens svaghet och Allmogens okunnighet om andre tjenlige födämnen för de hufvudsakeligaste.

Uti de i orten belägne vidsträckte Allmänningar.

hafva flere än Etthundrade Nybyggare under de sist framflutne åren blifvit besatte. Dessas första arbete har bestått mera uti byggnader af nödiga hus än jordens uppodling, och så länge desse Nybyggare måst lefva utaf de gamla hemmans afkomst, har förrådet naturligtvis blifvit mindre tilräckeligt. För det närvarande har äfven Socknen lidit missväxt och utan tvifvel tilgriper Folket nu sitt vanliga Nödbröd af Bark.

Detta fördärfve skulle Allmogen kunna undvika, om den kunde förmås at idka Potates-plantering och få smak för denna födande växt. Barnen, som vanligen löpa omkring Backarne med brödstycket i handen, svin och hundar til rof, skulle åtminstone vara väl födde med kokte eller stekte Potates och Säden skulle til en stor del besparas för det äldre Folket. Jordmonen i orten, som består af Sand och Mylla, är tjenlig til Potates-plantering och kölden kan ej vara den skadelig. Det torde således icke vara svårt, at införa denna för Allmogen okände jordfrukt, om någon verksam anstalt i sådant ändamål vidtages, och Finska Hushållnings Sällskapet kan på värdigare sätt icke åvägabringa förstlingen af Dess välgörande tänkesätt, än då det frälsar et nödstält Folk

ifrån hungersnöd både för närvarande och tilkommande tider.

Detta kan efter min tanke värkställas om Sällskapet finner för godt, at nu genast, eller så länge tilgången i landet medgifver, låta upphandla så många Tunnor Potates, som nödige pröfvas. Tio a Tolf Tunnor synas vara det minsta. Desse kunna förvaras til den tiden, då de utan fara för köld kunna til orten afsändas, och Prästerskapet samt Krono Betjeningen i Socknen lärer ej vägra dess bitråde vid utdelningen. Om hvar hemmansbrukare, Nybyggare och Torpare, som vill åtaga sig planteringen, erhåller två a tre kappor med uttryckeligit förbehåll, at rötterne til utsäde användas, så kunna desse utaf första årets afkomst med utsäde förse de öfrige Jordbrukarne.

Sättet at plantera denne Rot är ej mycket konstigt: dock torde ändamålet lättare vinnas, om en på Finska språket författad tydelig beskrifning tillika skulle utdelas.

Då ingen betalning åstas, kunna afnämare icke felas, om derom på Predikostolarne tjenligen kungöres. Ståndspersonerne i orten lära och ej underlåta at med undervisning och goda råd understödja Sällskapets afsigt. Sedan Bonden —

fått något at börja med, och funnit nyttan af planteringen, lärer han ej underlåta, at dermed fortfara. Hungern skall förmodeligen skynda dermed ...

fått något at börja med, och funnit nyttan af planteringen, lärer han ej underlåta, at dermed fortfara. Hungern skall förmodeligen skynda[?] sakerheten, och Man har sedt allmogen i det öfriga Landet med lätthet vänja sig vid denna födande jordfrugt. Åbo d: 27 Decemb 1797.

7. a

Herr Prof. Dr Haartman
— Lect. Magist. Bonsdorff
— Kamereraren Calonius
Lippius

Memorial

Som Finska Hushållnings Sällskapet, genom frikostiga Sammanskotter nu mera blifvit försatt i tilfälle, at til verkställighet befordra Dess välgörande Afsigter; Så synes Det icke böra upskjuta, at för en uppmärksam Allmänhet ådagalägga Dess verksamhet, svarande emot Dess gifna löfte och Folkets billiga väntan.

Ibland de ämnen, som förtjena Sällskapets första omtanka, är ofelbart Allmogens uppmuntran til flit och nyttiga företag, genom belöningar — Grunderne til slike belöningar: Deras egenskap och storlek: Sättet at anmäla och bestyrka det förtjenande arbetet och at utdela belöningen äro altså värdige

förmål för Sällskapets önskade öfverlägg-
ning.

Hvad först angår grunderne och hvilka
förslag uti Hushållningen hälst måga belö-
nas, anser jag desse wara antingen Allmän-
ne för hela Landet, eller enskilte för en och an-
nan ort. De sednare torde med säkerhet
ej kunna bestämmas, förrän Sällskapet genom
de föreslagne Sokne beskrifningarne blifvit
nogare underrättadt om hwarje Orts brister
och behofver: men i anseende til de förra
synes Sällskapet genast kunna stadga sitt
Beslut.

För Finland torde den Allmänna Regeln
ännu anses gällande: at Ängen utgör grun-
den til Landtmannens välmåga. Utan bör-
dig äng kan tilräckelig Ladugård icke un-
derhållas: brist på hö förorsakar brist på
kött, smör, Talg, hudar, Ull och flere Ladu-
gårdens afkomster. Utan Ladugård saknar
åkern sin förnämsta gödsel och utan göd-
slande gifver den ringa afkastning. Deri-
genom uppkommer brist på all slags säd, lin,
hampa, jordfrugter, Tobak och Brännvin.

Uti alla de förslag, hwarthi Finska All-
mogens flit och industrie egenteligen be-
höfver uppmuntras, intager således äng-
skötseln första rummet, dels såsom i Allmän-
het warande en grundnäring, dels såsom
i detta Land mycket försummad. Det
andra kommer Ladugårdsskötseln: Dernäst
åkerbruket med dertil hörande planteringar
så wården om Skogarne samt ytterst Slöjder
och binäringar.

För det närvarande synes Sällskapet nödgas
inskränka Dess Omfattning til et ringare an-
tal af desse förmål, och jag tager mig den
friheten underställa Sällskapets mognare
pröfning, om och hurvida följande Perso-
ner af Allmogen kunna anses berättigade,
at utfå hugnade med de i fråga varande
belöningar, nemligen:

1:o Den Bonde, Nybyggare eller Torpare, som
bevisligen ifrån Skog, Vidbuskar, Stubbar och
Tufvor rensat en Skoglupen och Tufvig, eller
genom tilräckeliga aflopp, rack och Fåra-
Diken upptorkat en wattensjuk äng, så at
gräsväxten på den förra blifvit fördubblad
och på den sednare ifrån Fräken, Säf och
andra grofva kärrväxter förvandlad til
Brunklöfven och Tåtel jemte andre feta grä-
slag eller foderwäxter.

2:o Den som genom kostsamma gräfnin-
gar uttappat watten utur Träsk eller
Sanka Mossar och deraf danat bördig åker
eller ängsmark.

Härvid torde undantag böra ske för de
Orter, hwarest kärrbruket för det närva-
rande redan utgör en öfverdrifning.

3:o Den som til höväxt igenlagt en swag och
sidlänt gammal åker, sedan den blifvit
wäl gödd och med goda gräsfrön besådd, samt
densamma til bördig gräsväxt af åtmin-
stone 120. ℔ hö af Tunlandet befordrat.

4:o Äfwen så den, hwilken tillika til åker
upplagt gamal äng eller hinda, som för
mossa, Tufvor och flere Oarter icke kan
bära gräs, och densamma genom plögning
och gödning til bördig åker förwandlat.

5:o Dernäst Den, som genom ängars förbättring
och afrödjande, genom Betes hagars inrättande,
genom samling af dy, dafarter, Sjögräs, Nässlor
och andre nyttiga fodervaxter, genom särdeles
god ordning vid utfodringen och genom förde-
lagtig Ladugårds inrättning, bragt sina Får,
Oxar och mjölkkor til dubbelt antal och dub-
bel afkomst.
6:o Den som emottagit et förfallit jordbruk
och genom synnerlig flit och omtanka det-
samma innom kort tid upphjelpt: Som genom
rätteligen anlagde Diken befriat sin åker ifrån
syra och mask: Som genom tjenliga Samlagar
i ladugården fördubblade sitt gödsel förråd: Som
genom goda redskaper och andre påfund förkor-
tad arbets Methoden vid jordbruket och mera
dylikt.
7:o Den som å orter, hvarest Potates planterin-
gen ännu icke blifvit allmän, frambragt största
mängd af denna jordfrugt.
8:o Den som å högländ och stenbunden mark
uppfördt fasta och varagtiga hägnader af sten
omkring åker eller äng: såsom och den, hvilken
bygt hus af murtegel eller gråsten.
9:o Den som rensat skogsmarken ifrån vind-
fällen, skalanbar, stubbar och ris: Som så län-
ge sådant i skogen finnes icke nyttjat varande
spård til vedbrand: Som vid Timmer, gärdsle
och andre huggen, hem fört öfverblefne Toppar,
grenar och qvistar at nyttjas, det gröfre til bränsle
och det fenare til sönderhuggning i gödsel sam-
lingen.
gör ut 10:o Den som genom inhägnad samt fredande
för Getter, Får och Boskap til skogsväxt be-

fredat en skoglös mark på en ort, där brist
på skog redan yppar sig.
11:o Den som utmärkt sig för någon betydlig
lin och hampeplantering, så at 40 a 50 ℔
för et hemman kunnat försäljas.
12:o Den qvinna i stad eller å landet, som vunnit syn-
nerlig färdighet uti ull- eller linnegarns spån-
nad.
Uti Soknarne omkring Åbo stad förrättar
Allmogen föga något arbete på de af Ko-
nungen indragne eller flyttade förre Helgedagar-
ne såsom 3:e och 4:de dagarne i Jul, Påsk och
Pingest, Allhelgona, Michaeli och Mariædagarne.
Om den öfriga Allmogen i Finland förhåller sig
på lika sätt, så har Dess fördom i denna delen
beröfvat landet all den båtnad, som Kongl.
Maj:t med ofvannämnde författning i nåder
åsyftadt. Til rättande deraf borde belöning
kunna utsättas
13:o för den Bonde, som först i Soknen visar sig hafva
med alt sitt husfolk beständigt förrättat
lika arbete på förenämde aflyste och flyt-
tade Helgedagar, som på de öfrige söckne
Dagarne.
Widkommande dernäst belöningens egen-
skap, så anser jag för min ringa del densam-
ma icke böra bestå uti sådana prydnader,
eller sådant som bidrager at underhålla
högfärd och begär til granlåt. Den bör
för en sådan orsak ej få namn af Hedres
belöning, utan bestå uti contante pennin-
gar, tjenlige at til nyttiga ändamål an-
vändas och åtgöra således en ersättning
för den kostnad, som den förtjente personen

på det belönte arbetet nedlagt. Den belöning 14:de puncten omtalar torde dock härifrån kunna undantagas. Denne förtjenst är af särskild beskaffenhet och jag håller för, at en väl inbunden Bibel skulle i detta fall vara mera lämpelig.

Jag har icke här föreslagit något bestämt mått för det arbete, eller försök, som skulle komma at belönas, och jag anser mindre nödigt, at derom något kungöras. En mindre förmögen Landtman uträttar väl i mon af arbetets vidd och storlek mindre än den, som har större tilgång på jord, arbetare och andre medel: men i afseende på drift och idoghet, som egenteligen förtjenar upmuntras, kan deras förtjenst vara lika. Då Sällskapet äger pröfva hvarje mål, kan belöningen lämpas efter förtjensten och kostnaden samt fastställas ifrån sex til tretio Riksdaler.

Ytterst förekommer den frågan, huru skola dessa arbeten anmälas och bestyrkas? och dervid anser jag enahanda method kunna följas, som Kongl. Swenska Patriotiska Sällskapet för dess belöningar fastställt. Egenteligen synes det vara Sällskapets Ledamöter förbehållit, at til belöning anmäla sådane män, som de finna hafva gjort sig deraf förtjente. Omständelig beskrifning öfver arbetet bör upsättas och af tvenne trovärdige män underskrifvas, och at vinna än större pålitlighet kunde densamma vid allmän Sockenstämma af församlingens ledamöter än vidare bekräftas.

Då en sådan beskrifning til Sällskapet inkommer torde et utskott af Dess Ledamöter kunna väljas, för at pröfva, om och hvad belöning den anmälte personen njuta må, och sådant til Sällskapets fastställande anmäla.

En omständighet bör jag ännu tillägga, som förtjenar at komma under öfverwägande. Kungörelsen om dessa belöningar torde väl icke kunna förrän i tilstundande Martii eller April Månader utfärdas: men icke desto mindre synes til åtnjutande af en sådan förmon kunna anmälas äfven sådane, som före denna tiden på ofvannämnde sätt gjort sig til belöning förtjente. Om några driftige och omtänksamme Hushållare ibland Allmogen för det närvarande i Landet finnas, och desamme blifva utaf Sällskapet genast ihågkomne; så vinnes ändamålet så mycket förr, och Sällskapets förtroende hos Allmänheten skall i och med detsamma befästas. Åbo d. 1. Februarii 1798.

Memorial.

Den Sädesbrist, som för det närvarande trycker landet och de händelser, som denna stunden til allmän bestörtning försvårat anskaffningen af Spanmål ifrån utländska orter, påminna hvar redlig Medborgare om nödvändigheten, at vidtaga sådana mått och steg, hvarigenom en så vådlig ställning för Riket framdeles måtte förekommas.

Man finner uti tryckte handlingar mycket skrifvit om Spanmåls bristens afhjelpande i vårt Land. Flere förslager dertil äro upgifne. De flästa innehålla et mera utvidgadt nyttjande af vår bruckbara jord: man har tilstyrkt flere slags Circulations bruk, bättre vård om säden vid dess skörd, inbergning och tröskning: man har förslagit upplag uti goda år i särskilte dertil inrättade magaziner. m. m. Men ehuru nyttige alla dessa anstalter kunna vara, fruktar jag likväl, at de blifva otilräckelige, så länge den vid jordbruket arbetande folkstyrken är så ringa och så länge vår Allmoge bibehåller sin urgamla wana, at endast lefva af Säd, at föda sina Creatur med Säd, at tilwärka Säd-Bränwin af Säd. Läge någon nation på Jordklotet

lärer consumera så mycken Strid Säd, som wår i man-
af folkmängden. Låt oss förändra denna wana!
Det skall ej blifwa omöjligt: och jag wågar hoppas, at
blott denna Omständigheten skall sätta oss i stånd, at
för framtiden umbära utländsk Säd. Större delen af
Irrland lefwer af Hafrebröd, Jordpäron, fisk och Kött.
Flere orter i Tyskland och Skottland ja sjelfwa Eng-
land hinda af Jordpäron sin hufwudföda. Hwarföre
icke wårt Fädernesland? Frugten är icke underkastad
total missväxt såsom Säden: den gifwer med rätt
cultur rik afkomst: upptager icke så mycken och så
stark jord som Säden: på et geometriskt Tunland
bergas i allmänhet högst sex Tunnor Råg, men
Etthundrade Tunnor Jordpäron. Det will säga: Råg-
Sädet med all sitt myckna arbete räntar på lika
stor jord 70 Rd men jordpäronen 166 2/3 Rd. Denna
winst blifwer dubbel, om jag afräknar Trädet. Frug-
ten har redan wunnit nationens smak, åtminstone
på de flästa orter, och det swåraste hindret är således
redan undanröjdt. Här återstår ej annat, än en Allmän
och oryggelig föresatts och god wilja, at gripa wär-
ket an och med förenad styrka befordra ändamålet.
Efter min tanka består härutinnan förnämsta åtgärden,
at befria Riket ifrån den så länge öfwerklagade
utländska Spannemåls införseln. Genom Calculer kun-
de detta bewisas: men jag går den förbi och åbero-
par blott hwar redlig medborgares sunda Omdöme.
Låt Allmogen gifwa sina Barn, sina grisar, kalfwar,
swin och kor Jordpäron i stället för Säd. Låt denna
samma lägga Jordpäron, Enbär och Rönbär i Brän-

vinspannan: Låt den på egit bord upplägga denna
frugt på flere sätt tillredd, och wi skola se den ögonske-
ligaste wärkan på Spannmålslåren. Man blir ej rik af
det man samlar, utan af det man besparar. Så förhål-
ler det sig ock med Rikets Spannmåls förråder: man bör
dermed hushålla. De böra sparas. Och som Kongl. Finska
Hushållnings Sällskapet redan med wälbehag ansett min
hemställan, at låta Björneborgs Läns Allmoge få jordpä-
ron til utsäde, och denna anstalt medfört en önskad wärkan;
Så hoppas jag det Sällskapet icke låter derwid bero. Jag
wågar ännu hemställa til ömsint öfwerwägande, om icke
Jordbrukare i Finland öfwer alt kunde genom en i Säll-
skapets namn författad skrift med öfwertygande skäl
och på et rörande sätt upmuntras och anmanas, at intet
ögnablick försumma til at utwidga planteringen af ~~denna~~
förnämsta nyttiga jordfrugt. Denna skrift borde tillika
innehålla en kort beskrifning om jordens beredning och
planterings sättet, om frugtens conservation och om de
flere sätt, at densamma til nytta använda. Den bör tryc-
kas på swenska och finska språken i samma format som
lilla Allmanachen och utan betalning tilsändas alla
Bokbindare i Finland för at biläggas nästa och föl-
jande årens Allmanachor.

Jag wågar än föreslå, at den oförmögne Jordbrukaren
i synnerhet å de orter, hwarest tilgången på jordpäron
är knapp, må njuta enahanda förmon med den uti
Björneborgs Län, så at han med utsäde må blifwa
försedd och frugten dergenom öfwer hela Landet kun-
na spridas. Åbo den 1. Junii 1799 —

LZ: A J Winter ?

k. d. 15 Julii 1801. Pro memoria 814.

[illegible] phlegma-
tiska [illegible] nation [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [margin: & i sina [illegible] Landt-orter]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

1:o) [illegible] i 2:ne [illegible] — [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6 [illegible]
[illegible]
[illegible] 10 [illegible]
[illegible] ? — [illegible]
[illegible]
[illegible]
af 10 [illegible]
[illegible] chicaner.

2:o (Tit. [illegible]) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
— [illegible]
[illegible]
[illegible]

Jag har ingen ting emot denna för-ändring i mitt pro-jet. Jag vågade icke tänka på att begä-ra våra beste [illegible] och efterlåte-lse af en bestån[illegible].

& som [illegible]

om pligt skyldighet [illegible] at fullgöra en ny begäran som [illegible] det [illegible] som bör [illegible] på tre [illegible]. Det [illegible] et vara en [illegible] om han helst får [illegible] [illegible].

Detta är ganska godt och borde ... [illegible]

... hemmanet, skall med ... bonde skatten, att han, utan hemmanets ... [illegible] planteringen ... [illegible] 4 à 5 ... [illegible] hemmanet. ... [illegible]

... [illegible] ... till vitt ... [illegible] ... förpantning ... [illegible] ... planteringen ... [illegible]

3:o I den supponerade förpantningen borde ... [illegible] ... planteringen ... [illegible] ... localen ... [illegible]

4:o Rectifiera! ... [illegible] ... planteringarnas i ... [illegible] ... utgjutt.

5:o Academie-bönderna borde ... [illegible] ... Ecclesiastik ... [illegible] ... förpantningen ... [illegible] ... skall ... [illegible] ... och borgare.

6:o Rectifiera! ... [illegible] ... plantering ... [illegible]

7:o Då planteringen ... [illegible] ... frälsehemmanen ... [illegible]

... i femårs ... utgående ... [illegible] ... excellent ... [illegible] ... cultur, ... [illegible]

8:o Det vore ej ... att gradera belöningarne efter det större och mindre ... planteringens ... [illegible] ... controllera ... [illegible] ... belöningstariff? ... [illegible]

9:o Rectifiera! ... correspondenter ... [illegible] ... plan. Till 10 tunnland ... [illegible]

10:o ... [illegible] ... generalitet ... [illegible] ... befordra

12

befordras [illegible] fortgång; men [illegible] [illegible] [illegible], som [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] belöning, [illegible] mig [illegible] [illegible]. Et [illegible] för många [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], och [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] economie af [illegible] [illegible] [illegible]? [illegible] [illegible] [illegible] encouragera [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] af [illegible] planer.

Tankar om de Medel som skolde wara at widtaga, til befordran af en alltmedwarande ymnigare Potates planterings öfwer hela Finland.

1:o

Hwar och [illegible] Kronogårds Befallningshafwandes tillsyn af förordnade [illegible] och som wid Immissioner til förordnade wissa Skyldigheter föreskrifwas, ordnade emellan dessa sig wid [illegible] hållande, så borde ock för hwar hemmans åbo, som Nybyggare att tid föreskrifwas potates plantering på 10. Kapplands rymd. Den Nybyggare som inom 3. år ifrån Immission ej [illegible] sin plantering i stånd, borde förwiskas åborden, tyckas efter [illegible] hwari wisas at han ej duger.

2:o

Allmänna Lagen uti VII. Cap. B. B. bjuder at alla hemman bör hamlegård hafwa [illegible] [illegible] och [illegible] å efter [illegible] [illegible] wid straff som [illegible] [illegible]. Efterlefnaden af [illegible] [illegible]. Nu [illegible] ingen ordning om [illegible] til fullgörande af [illegible] hos [illegible] [illegible]. På denna [illegible] skulle Sällskapet [illegible] [illegible] i underdånighet anhålla om en nådig [illegible]

hvarigenom hvar ogan som
ej planterat eller vill plan
tera hemmanet, ålägges at plan
tera potater på 10. kap
pors rymd, hvarå länsman
med uppseende hafva
borde vid ansvar.

3o

På lands höfdingarne
enkannerligen för fåra ti-
gaft, den större eller
mindre — den hastigare
eller trögare framgång po
tater Culturen kan hinna
— föreläggas Kron-
betjeningen vilkor af upp
muntran och befordran
för framgången — Lagmans
skäl för efterlåtenheter
och tredskor, så skulle
densamma ägnelig att rättas

4o

Borde allmänneligen kun
göras, at ingen hemmans
åbo, krono eller Skatte, får
vid infallande svår missväxt
räkna på något bistånd
ifrån Kronans Magaziner
til lån eller såsäde af spann
mål, som icke gitter bevis
tegen ... at han
Cultiverat potater, på minst
10. kappors rymd.

5o

alla Possessionater böra an
modas, at ålägga alla under sig
hafvande landbönder och
torpare, genast börja med
potates plantering, der det
icke redan skedt. Vet åd hos
sådane potates planteringar
gan alltid skyldighet
skulle kunna hannera

i gång, och des värtan mera
til oförtöfvat behofvet —

6o

Sällskapet borde låta författa
och utdela en kort afhandling
om potates planteringen
och hvad dervid aldraförst iakttagas
fordras, det är at i alt hölja
den borde inhälta: at potater
näst Sädesslagen, af alla kända
växter äro de fruktsamaste, näst
födande och förstärkande: at
hela Nationen till det mästa
lefva af potates: at hvarenda
hans flitt är, hvarje sig emot
hungersnöd, och at gud
fordre, ute potates värtan dertill
gifvit ett likt hjelpmedel: at
ingen välsignelse kan väntas
utan flit och omtanka: at
man tydligen emot införa
om man klagar öfver bristen
de lifsbehofs, innan man
användt det hvad i menniskors
förmågat står at afvärja bri
sten m.m. Dessutom frågas om
dess nödvändighet och nyttan hos bru
ket — vidare om act hvad til
Culturen hörer och sidst om
sättet at förvara rötterna öf
ver Vintern.

7o

Potates planteringen borde anses
Considerera, såsom alla andra plan
teringar — för Qvinkönets
Syslande.

8o

Derefter borde premierne
för utsådd mandens innebärs pro
graderas. Den som producerat
öfver 30. t:r borde få en förgyld
Silfver ... öfver 20. t:r
en oförgyld — öfver 15. en stor
vacker Silfver Sked — eller
hemkommen ... Den som
vid mandlet af ... hade
hade största Qvantitens pota

tes friska och väl försvarade, bör
de så utt af ofvannämde eller
af något större praemium
hugna deras flitighet.

9o

Uti de orter, der potatesplan-
teringen ännu ej allmänt,
bör genom Sällskapets för-
sorg utdelning ske af pota-
tes till utsäde, fällande att
en tredjedel eller halfva delen
årligen tiondedels utsäde,
på det om genom någon
vidrig och oförmodad hän-
delse planteringen icke
lyckas, att åkerbrukaren
[illegible] icke må blifva i det
hela lidande.

10o

Presterskapet bör uppmanas
till aflemnande underrättelser
[illegible] — Den
socken som kan visa at sex
åtta bönder intet [illegible]
i hans Socken gifves, som
icke planterat minst 2
tunnor potates, dertill ge-
nom Hans patriotisme
uppmuntrade, skall utaf Säll-
skapets Stora Medaille i
guld [illegible]

Den Krono Betjent, som
gifver åtskilliga [illegible] det
samma, skall erhålla en
[illegible] belöning, eller hos
Kongl. Maj:t i underdånig-
het anmälas till understöd
af Oeconomiska Di-
rectionen [illegible] värdig-
het.

[illegible]elius.

Vik d. 15 Julii 1801. Lin: M. 815.

Då behofvet af humla, ehuruväl nödvändigt, [illegible] af behofvet på materier — hvaribland potater, mindre [illegible] bifall, utgöra en betydlig del; då följaktligen en ganska ringa mängd af den förra, uti hvarje hushåll kan förbrukas, och äfvenså, tillåtit ej allena med humlans förmåner [illegible] förgätas; hvaremot de samma aldrig kunna [illegible] förgätas; då en mångårig erfarenhet visat, att hvad som i 7de Cap. B. B. stadgas, om humlegårdars anläggande, aldrig efterlefvas. Och då [illegible] i allmänhet är så beskaffadt, att tvungna samt förpligtigt [illegible] tvångsmedel behöfvas, för att befordra nyttiga företag; så synes ingen utväg vara enklare och tillika kraftigare, til införande af en utvidgad potates plantering, än om föremålet för bemälde Capitel i lagen, förbytes til potater, i stället för humle. Detta medel skulle jag för den skull så mycket hällre tilstyrka, som sjelfva grundläggningen til en sådan författning, från urminnes tid, utgjordt en fast [illegible] lag, och således icke kan anses såsom någon motbjudande nyhet; och om denna tanke vinner bifall, så skulle därvid böra i akttagas: —

Utskottet har ansett för bättre, at författningen om humle bibehållas, och [illegible] om potater. —

1mo Att hvarje hemmans innehafvare, jemlikt med 1 § af nyssnämnde Cap. i Bygg: Balken bör, såsom en hemmans bruk[illegible]

utförande owilkorlig skyldighet, til-
reda och i fullkomligt stånd sätta en
potates plantering, om 10 Kappelands widd,
innom hwilket års förlopp från den tid,
som Kongl. Befallnings Hafwande
i orten, efter förekommande omstän-
digheter föreskrifwer.

Utskottet tillstyrker så [illegible] år 1802. —

2° Att Landbönderne, öfwer owanstäl-
ligheten härutaf, böra hållas aldeles lika
tilsyn, och för försummelsen, stå i lika
answar, som 2§: i berörda lagrum ut-
sätter; men däremot utaf beräknande
gjällare til Egendomens befordran af sina
förmån, utan öfwerst til uppmuntran
och belöningar af Hushållnings Säll-
skapet, när de med berömlig drift
idka öfwer denna angelägna an-
stalt.

men af Utskottet ogillad —

3° Att öfwerenstämmande af 3dje § af
ommnämnde Cap: och Balk, med nödiga
förändringar bibehålles; så att den åbo
som nedlägger eller [illegible]
en anlagd plantering, bör derföre
hållas til böter.

4° Att de i allmänna paragrapherna om-
nämnde böter, i anseende til tidernes
förändrade skick, kunligen förökas. —

ogillad —

Men dessutom böra jemwäl wärdre
medel widtagas, til uppmuntran för
allmogen, att öfwer förnämnde skyl-
dighet, utsträcka potates bruket; och
dertil föreslås:

5to: Att den bonde som, under Kongl.
pröfwande och bestämde synings wilkor

[illegible] —

af [illegible] sitt hemman, med beständig skö-
ning öfwer plantering af potater på
hemmanets ägor, bör derefter obenämndt få
behålla 6 Kappland, så länge planteringen
wid magt hålles, men om densamma
skedt på nyuppodlad jord, få utan minsk-
ning njuta den i hela sin lifstid.

med han Utskottet blott så wida ändrat, att den afgående bonden ända [illegible] behålla öfwer planteringarne —

6to. Att hwar och en Kronobonde som,
som söker immission i det af fadren inne-
hafde hemmanet, skal med bewis styrka,
at han utöfwer hemmanets laga plan-
tering, genom egen utgjörd, planterat 4 à 5
Kappland, innan han blir insatt i hem-
manet.

Båda dessa antagne, [illegible] Utskottet [illegible]. —

7° Att ingen hemmans åbo, som för-
summat dessa lagliga plantering må
kunna förwänta något spannemåls
lån utur Kronans Magaziner.

8° Att hwarje nybyggare som efter
sin [illegible] drifwit potates
bruket til någon märkelig högd, bör
derföre njuta någon tilökning i sina
frihets år; [illegible] som blif-
wit beviljade om han därutöfwer af-
talas efter laten.

något som [illegible] —

9° Att Hushållnings Sällskapet, efter
pröfning och jemförelse af orternas
och öfriga omständigheternas olika
förhållande, utdelar ansenliga belöningar
helst i penningar, hwilka at dem af
allmogen, innan sig hemmans åboer,
Nybyggare, Torpare och Soldater med
flera, som betydligen planterat och
derefter skördat de mästa potater, utan
öfwer för dem, som til utsättnings

tiden det påföljande året, förnemligast den större mängden deraf; hvilket sedermera i alla Kyrkor uti hvarje [Län] [böra] kungöras.

Wälst. tilstyrkt härad i stället för Län —

10o Att Sällskapet til första utsättningen, med förbehåll at [hälften] hälften af skördningen omedelbart förvaras i sandgropar, til näst kommande år, anskaffar och meddelar så mycket potater, som den af Kommingen i Städer anslagna summan tillåter, uti alla de Socknar, där sådant behöfves; hvarom fördenskull Herrar Landshöfdingarne böra anmodas, at lämna fullständiga underrättelser; Men de Socknars inwånare, som på egen bekostnad själfva kunna förse sig med utsäde, böra utan förnärmande af bidrag ifrån Sällskapet, ofvannämnde planterings skyldighet ovägerligen fullgöra.

har utgått —

11o Att en omständelig underrättelse, angående jordtilredningen, planteringen, rätta [illegible] wäxttiden, inbärgningen samt bästa sättet at förwara ofvannämnde potater, må genast bland allmogen utspridas; men som åtskilliga olika methoder härvid äro kända följas, och flera, därifrån skiljande, uti Landorterna kunna vara gjorda, så vore det väl, om, til ytterligare fullkomnande af samma underrättelse, alla som idkat potates bruk, anmodades, at uppgifva sina försök jämte utslagen däraf, under försäkran, at med jettoner varda ihågkomne.

12o Och som i vissa orter af Finland, den [illegible] skal vara gängse, at potatoes planteringen af vanartigt folk mycket öfvergås; så skulle strängt ansvar och straff uttas, för dylikt åverkan vara högst nödigt. Ledamöterne och under Sällskapet ofelbart äro förpligtade, at uti för Kongl. Maj:t visa nödo för de medel, som i denna afsigt alternödigst äro bevilljade, samt därutom, i anseende til belöningarnes bestämmande med mera, hen nödigt at noga känna inrättningarnes förhållande och framgång; ty böra

Wälst. har anfört denna författning såsom onödig —

13o Sockneskrifvaren, där sådana finnas, eller i brist däraf Länsmännen uti hvarje Socken, med allmänt kyrkostämma, och efter [illegible] öfverenskommelse, efter jordägarnes, med bevis styrkta uppgifter, författa, och innom October månads slut, til Kronofogdarne årligen inlämna fullständiga förteckningar, öfver myckenheten så väl af de potater, som på hvarje ställe blifvit utsatte, som ock af deras afkastning; hvarjämte likaledes bör utfölja, en med Sockne-stämman bevittnad underrättelse, om de Sockenboer, som enligt ofvan-

I de grundläggningar till [illegible], som detta moment förestår, — har Wälst. [illegible] gå —

ärende grunder, gjort sig förtjänta
at hugna om belöning. Af dessa
Specifi~~qua~~ka Räkenskapernas slut-
summor, upprätta sedermera Krono-
fogdarne, Summariska utdrag för
alla fögderier, som först til Lands-
Höfdingarne och sedermera af dem,
innom årets slut, til Sällskapet in-
sändas; hvarefter underdånig
berättelse och underrättelse i början
af påföljande året, til Kongl. Maj:t
bör afgifvas. — Slutligen och
14o. vore det önskeligt, om Kongl. Maj:t
skulle täckas i nåder uppdraga Sina
Befallningshafvande, ej allena
at noga och skyndsamt handhafva
den författning, som härom torde
utfärdas, utan äfven at meddela
Sällskapet nödig handräckning, för-
mål i öfrigt om nöden, som ock
i andra delar, hvarom de kun-
na varda anlitade.

Ödmjukt Memorial.

För at befrämja Kongl. Maj:ts Landsfaderliga af-
..., och tillika hulpa en vigtig pelt omot war s-
..bygd, medelst Potatoes planteringens allmännare ut-
..dande i Finland; håller jag före, at vi böre söka
1o Göra vår allmoge, särdeles i de orter hvarest denna
plantering ännu alsintet eller föga idkas, med nödigt
...de.
1o Lära och förmå dem at rätt sköta och nyttja
..na gagneliga växt; samt
2o Undervisa och förmå dem at bevara rötterne, så
.. til framdeles bruk, som i synnerhet til utsäde.
För at uti bägge dessa sednare stycken kunna lyc-
.. är ingalunda tillräckeligt, ehuru visserligen nyt-
.., at genom tryckta underrättelser upplysa folket.
.. allmoge läser ei mycket, och är ännu mindre be-
..villig, eller alltid i stånd, at företaga sig de under-
..ningars och råds verkställande, som honom i tryck
..ddelas, om de ock med befallningar och förpliktel-
~~...~~ skulle beledsagas. Han måste få se dem
för sina ögon med framgång och förmån verk-
..llas; då han ingalunda af sig efterföljd så obe-
..en som man gemenligen klagas. Dertil bör genom

likväl lämnas skälig tid. Han är sommartiden mera
dels med så många och trägna, tätt på hvarandre följan-
de göromål öfverhopad; at man ej bör undra, om han
icke är böråd at öka dem med nya, ehuru nyttiga, men
för genom ännu främmande företag.

Nästutsädes förskaffande, tror jag således ange-
lägnast vara, at förskaffa allmogen, på alla orter, till-
ka undervisande och uppmuntrande exempel, hvilke i
ra är med utmärkt flit fortfara. Til at deras föran- *
stalta, böre vi icke sky hvarken (någon) besvär eller (någon) kostnad
Våre ifrån krigen hemkomne Soldater, och vissa ständ
personer nu i stånd hvilka jag nu endast må nämna vä
Pastoren Laurell i Asikkala och Probsten Mjödh i Nagu
hafva uträttat det förnämsta som i denna delen härtils
är tillgjort. Likasom underrättningar, utan för öfver
ställde efterdömen, merendels förblifva overksamme
så synas mig tvångs= Förhållningar, derjämte, om ej
obilliga och olämpeliga, åtminstone farlige, och ofta tje-
nande at göra hela anstalten, i allmogens sinne, för-
hatelig i stället för begärlig.

Vi böre ock ingalunda hoppas, at en så vigtig
anstalt straxt, eller hastigt och på en gång skall *
kunna bringas til verkställighet. Allmogens lynne

* Presten synes mig på detta sättet mest-gagnl. kunna använ-das.

* öfver hela Finland

väd som alla öfriga omständigheter, fordra at socken
tal dertil lämnas tid; och vi skole gifva oss tålamod,
varda saken med fortfarande och ständigt nit, samt icke
nas för tidigt tröttna.

Icke allenast våre i landsorterne kringspridde Leda-
ter, utan ock landets flere andre Ståndspersoner, Posses-
sionater, Präster m. fl. äro de, hvilkas biträde vi i syn-
nerhet skole tillita och förskaffa oss. Genom dem böra sedan
ske förständige Bönder i hvarje socken de förmås at
sin Grannar föregå de öfrige. De som genom syn-
nerlig flit och omtanka hushållen utmärka sig, böra
med belöningar ihågkommas, o. s. v.

Dels genom våre Correspondenter, dels genom de Resare
hvilka Sällskapet kring landet utsänder, böra un-
derrättelser om anstaltens framgång inhämtas; hvarom,
vi äre skyldige at Konungen i underdånighet ~~underrätta~~.

Genom sådane lindrige medel, om de oförtrutet
och framhärdande nyttjas, hoppas jag at ändamålet
skall vinnas, utan allt obehagligt tvång och våre Lands- *
män framför andre orter i riket ~~[illegible]~~ och, som ge-
mensligen gifver vedervärande anledning och tillfällen
til nya vexationer, hvilka slutligen skada hela an-
stalten. Possessionater, som äga tillfälle at sjelfve

hvarigenom utvidga och detta vore anstalter.

samt de beviljade medlens användande.

* någon ny tvinga som kan synas vara

nu invända [illegible]

vaka öfwer värkställigheten, äro efter min tanka de en
som lämpeligen kunna ålägga sina Bönder och Torpa
Sjelfwinnan något slags twång, likwäl mätteligt, och
med förstånd efter Localen och öfriga omständigheter
afpassadt; de kunna jämka det efter jordmånen, de
lägenheten, folkstyrkan, med mångfaldiga andra con
siderationer: då + en allmän Författning, utan många
inskränkningar, näppeligen synes kunna blifwa förenba
med rättwisa och billighet.

+ deremot

Om sådane jordbrukare, som på orter där tilgång
på mark ej tryter, uptaga Potatoes-land, utan Hemma
nets förfång, få utan afgift behålla dem på wissa år, el
och under hela sin lifstid (kanske och deras änkor efter
dem.); om Nybyggare, som jämte annan åkers wederbörli
ga upodlande, wisat besynnerlig flit i denna delen, hugn
nas med några tilökta frihets-år o. s. v. så twiflar jag
icke, at jämwäl detta skall til Planteringens utbre
gande bidraga. Några andra författningar, wet jag icke, + ska jag

+ i enlighet med ofwan anförde grundsatser, kunde wåga at för min del föreslå.

Dessa äro endast allmänna reflexioner, om hwas närma
re tillämpning en ytterligare öfwerläggning och någon
utsättning (?) besynnerligen behöfwer anställas!

Henr. Gabr. Porthan.

ne inande militaire

Ink. d. 15 Aug. 1801. 840. 19.

Ödmjukt Memorial

Sedan K. Hushållnings Sällskapet i den-
na stad, på nådig befallning sitt underdå-
niga utlåtande afgifvit, huru och genom
hvad sätt de af K. M:t till Skogs plan-
teringars utvidgande i Finland aller-
nådigst anslagne medel bäst måge
kunna disponeras, samt hvilka betänk-
ningar (för undertecknad) [illegible]
[illegible] de [illegible]
af Sällskapet, ber jag ödmjukast att i
detta vigtiga ämne än få göra några
[illegible] anmärkningar, och dem
K. Sällskapets vidare öfvergranskning i djup-
aste ödmjukhet underställa.

Afsikten med de i frågan varande
anslagen till Skogs culturens utbre-
dande i vårt Land, med ej så [illegible]
att [illegible] [illegible] i en [illegible]
och förnuftig [illegible], där [illegible]
och [illegible] varit att [illegible],
som icke [illegible], ~~[illegible]~~ att
[illegible], men [illegible] år 1000 [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], som vår [illegible], [illegible] att
vårt climat så ofta [illegible] [illegible] i
[illegible] allmänna [illegible] [illegible].

Vilja vi upprätthålla detta stora
ändamål; (och hvem skulle väl ej vilja
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]?) så böra vi väl [illegible] [illegible]
[illegible] vilja de medel, som dertill
leda.

Jag vet, kanske mer än någon annan,
öfvertygad om den grundsatsens riktighet,
att [illegible] [illegible] och frihet [illegible]
[illegible], och i [illegible] [illegible] ordning,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], och
att [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Jag har och derföre
[illegible] icke betänkligheterna vid

före

förslaget, att genom en allmän [illegible] tillhälla att uppfyllas [illegible] samt [illegible]
[illegible] ... Finland den owilkorliga skyldigheten [illegible] till den [illegible] potatoes
planterna [illegible], hvilken [illegible] allmänt [illegible] odling.
[illegible] ... [illegible] exempel [illegible], eller
[illegible] ... [illegible] allmänt [illegible], all
[illegible] ... [illegible] kunde vara, phlegma-
[illegible] ... allmogen till [illegible]
[illegible] ... [illegible], utom [illegible]

Det är [illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible] potatoes-planteringar [illegible]
[illegible] ... [illegible]

Det [illegible] ... [illegible] seculum, [illegible]
[illegible] ... allmänt [illegible]
[illegible] oeconomiska [illegible] ... allmänt, [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... England [illegible] allmogen, [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible] eller [illegible]
[illegible] oeconomiska [illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] [person] ... [illegible] quantum [illegible]
[illegible] ... [illegible]

Och den [illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible], [illegible] 5 [illegible], [illegible] 10 kappl.
[illegible] ... [illegible]
[illegible], [illegible] Finland [illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible], eller [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [ofta] [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible].

[illegible] ... allmogen [illegible]
[illegible]

ifrån Regeringen emanerad Kungörelse [illegible] hwad [illegible] [illegible] och [illegible] at
[illegible], at det är Ofwerheten, och [illegible] [illegible] de [illegible] och [illegible] Rätt-
ej blott [illegible] [illegible], [illegible] Skrapet til [illegible] af [illegible] ofel-
wilja, att en sådan plantering [illegible] [illegible] gång at företagen.
skall företagas, hwad at [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] och [illegible] — Med Herr Baronen och Ridd. Wibeling
[illegible] [illegible] [illegible] R. S. [illegible] [illegible] Sedan jag det deras ansett, at de borde, som
Skrapet utgifwit; — Nu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] at man de [illegible]
gratis i [illegible] skulle [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible] Potatoes
[illegible] [illegible] om [illegible] [illegible] plantering, och [illegible] [illegible] [illegible] at
[illegible] och [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] och [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] i Rätt-Skrapet [illegible] [illegible] medel til sin [illegible], [illegible] [illegible]
medel til planteringens befordran [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] skulle [illegible] och [illegible] [illegible] [illegible] Magaziner. [illegible], at i nö-
i [illegible], [illegible] Rätt-Skrapets [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] at [illegible]
[illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] skall [illegible] [illegible], at i
Regeringens och Rätt-Skrapets [illegible] [illegible] [illegible] sin [illegible]; Och det är
utgifwit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] billigt, at [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] publik
[illegible] [illegible]. [illegible], som [illegible] och [illegible] til, [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] sig själf.

Jag [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] om [illegible]
[illegible], och [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] til denna planteringens [illegible]-
[illegible] i mitt tycke [illegible] något [illegible] [illegible], [illegible] med hela bifall. —
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] något [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], at [illegible] [illegible] och
Regeringens [illegible]. [illegible] ~~[illegible]~~ bölor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] til [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] i alla fall [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] ~~i alla fall~~ [illegible]; [illegible] jag [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] i [illegible] [illegible]
[illegible], at det [illegible] mig [illegible] [illegible], at det [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible]-
Kongliga [illegible] [illegible], skulle [illegible] Rätt-Skrapets [illegible] at [illegible] [illegible],
i [illegible], om det, [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] så [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] til [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], som til [illegible] [illegible]; [illegible] och
at [illegible] Regeringens [illegible], och [illegible] af den [illegible], at [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], skulle, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible], [illegible] den [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] at [illegible]. [illegible] [illegible], ~~at [illegible] [illegible]~~

Och om [illegible] en ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sin [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] och i [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], skulle den [illegible] Potatoes plantering [illegible] sin [illegible]
i min [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. at [illegible]
[illegible] Rätt-Skrapets [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible] [illegible] til slik plantering
[illegible] [illegible] planterings [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] skulle [illegible] til Potatoes
[illegible] [illegible]

nyttiga allmänna odling.

Då med nöje förnimmer jag nu ifrån [illegible] Utskottet, som Herr Prof. Gadolin i [illegible] med [illegible]; [illegible] som ej [illegible] [illegible] i [illegible], [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible] [illegible] till befrämjande af [illegible]!

Åbo d. 15 Aug. 1801.

J. Bergström

Påminnelser.

1° Det kan ej gå an at säga, det jordpäron trifves bäst i sandjord och svartmylla, utan hälre uti sand-blandad svartmylla, ~~eller en [illegible]~~ som får nämnas uti sandmylla.

2° at den hårdaste lera med tilblandning af gödning, sand skulle blifva tjenlig för potat-plantering, om och godset derå skulle gro, torde man ej få taga för afgjordt. Uti vissa årgångar, då såsom i detta år 1801 leran är genom tjenlig väderlek lös och mör, kunna potates växa uti en sådan jord: men 1800 års väderlek hade säkert gifvit miss växt ~~uti en sådan jord~~.

Jag håller före, at man bör tillstyrka Allmogen vid sina potat-planteringars anläggande, — vara försiktig om, at få den rätta blandningen nemligen sand och mull. Sådan jord vinnes derigenom, at sand och grusbackar [illegible] ifrån [illegible] och påföres gynnig mylla uti kärr, gölar och mosslaggar, hvarpå tilgång nästan allestädes gifves. Eller och at sådana kärr och mosslaggar, där [illegible] och mossa (eller palastris) växa, uttorkas, genom dikning, ~~och~~ afskafas, brännas och med tämeligen grof sand påfyllas. Då skulle et sådant land blifvit lagom gödslat, deraf blifver det bästa til potat-plantering. (kan med exempel bevisas.)

Skulle icke sådana kärr och mossjord finnas, så är tilgång på mull tufvor, torf och annan

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] jag [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]; [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Jag [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] jag [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

skogsjord, som vid tiblandningen kan nyttjas. l
grundjorden lera, må efter min tanka icke mera
än högst ⅓ deraf til matjord användas. De öfriga
tvenne delar ~~beta~~ bestå af mylla och sand.
och denna jordblandning och dess rätta bereds
håller jag före förnämsta grunden hvarpå en fördela
aftkomst ligger. Det öfriga af beskrifningen är
af mindre vigt,

Pro Memoria

Jag har nyligen tillfredsställt [illegible]
at uppmuntringar och tillagda [illegible].
Det Kongl. [illegible] Herrar Ledamöter behagat
göra vid mitt förslag til någon kort
underrättelse för Lands allmogen
om Potates planteringen, och huru med
[illegible] förrättas [illegible]
[illegible]
[illegible] blifvit gjorde vid mitt
[illegible] fullkomligen
[illegible].

Sedan jag af de gifna anvisningar
[illegible] mig, så går jag förstnämnt
[illegible]
[illegible] mitt [illegible] til
[illegible]
[illegible], hvilken jag anhåller om [illegible]
[illegible]
[illegible].

Jag bifogar blott några reflexioner,
i anledning af de upgifna [illegible]
[illegible], til [illegible] ytterligare efter-
[illegible]:

Att utom den Ryska [illegible]
[illegible]
[illegible] potates [illegible], hvar jag
både sjelf erfarit, och [illegible]
[illegible] mindre Jordbrukare
[illegible]. Nu bor i Pikes, som [illegible]
[illegible] hvar jag [illegible]
[illegible] försökt [illegible]
[illegible] erfarenhet; [illegible]
[illegible] i Pikes, utom [illegible]
[illegible], at min uppsats
[illegible] både riktig och practi-
cabel, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. Jag har ej [illegible]
[illegible], hvarom jag [illegible]
het

het: Kålandet med mitt [illegible] [illegible], och de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
i [illegible] [illegible] [illegible], men i alla [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
fall [illegible]. [illegible] [illegible] år 1800 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
fick jag [illegible] 2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
lika [illegible], eller [illegible] [illegible], lika [illegible] [illegible], att [illegible] [illegible] och [illegible]
[illegible], som af planteringen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] för potatoes planteringen
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible]-
Kålandet, [illegible] [illegible] [illegible] många [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
i landet, [illegible] [illegible] [illegible] tillgång [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] jag ej tillstyrka det. 4 [illegible] [illegible]
[illegible], eller [illegible] [illegible] jordmån [illegible] [illegible] [illegible] att godt potatoes
[illegible] [illegible] [illegible] att [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] jordmånerna,
[illegible] [illegible] [illegible] mindre [illegible] [illegible] jag [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
har jag [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] att 3/4 del [illegible] [illegible]
[illegible] om [illegible] att i alla fall [illegible] [illegible], och de öfriga 2/3 delarne [illegible]
förmån i den potatoes planteringen. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], at—

Til följe af min erfarenhet, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], at [illegible],
jag ej [illegible] eller [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] til potatoes land. I [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] jag [illegible] [illegible].
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] potatoes planteringen, [illegible] jag [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ringa amplification [illegible] [illegible] jag [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] i [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Jag [illegible] [illegible] [illegible], att [illegible]-
[illegible]. Jag [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2 [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] i [illegible] i potatoes plan[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] i [illegible]; [illegible] jag [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] direkte [illegible] erfarenhet, och [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], utan
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
i [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], att [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] 2 a 3
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
at ej [illegible], [illegible] jag [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]-
[illegible] i [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible]. Recommenderas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] erfarenhet [illegible] [illegible] [illegible]
4 [illegible] i [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] jag [illegible] [illegible]
[illegible]

någon att tro, att halmen af gemeni[illegible]
[illegible] i [illegible] och bidraga till
[illegible] conservation; men som jag alltid
[illegible] sådan anbäddning, och [illegible]
[illegible] att alltid upptaga minna Potatoes
[illegible] [illegible] förmedla [illegible], så har jag
i [illegible] troget följt min [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] jag ej [illegible]
halmen eller [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]; men
[illegible] med de ej.

Att [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
i [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible].

Jag har [illegible] [illegible] [illegible]
Potatoes, och [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]; [illegible]
[illegible], [illegible] min princip, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] att [illegible]
[illegible] och [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible], och [illegible] [illegible] Herr [illegible]
[illegible] Wibeling, [illegible] [illegible] mig, att
[illegible] [illegible] ej [illegible], [illegible]
potatoes [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
och att de ej [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
på min [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] d. 19 Aug. 1801.

C. J. [illegible]

Ödmjukt Memorial

[illegible]

Ridderskapets [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] att [illegible] Po-
tatoes planteringarne i Finland, har K.
M:t [illegible] [illegible] [illegible], att K. M:t
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] en
[illegible] Kungörelse till Finlands In-
[illegible], samt Circulaire bref till Lands-
höfdingarne i [illegible], om deras [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] och [illegible]
[illegible] Contoiret till utbetalning [illegible]
[illegible] [illegible] 1000 R:dr, som
Ridderskapet ~~[illegible]~~ [illegible], har att
[illegible] [illegible] af [illegible]
[illegible] [illegible].

Det [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] tid,
Ridderskapet, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] att [illegible] [illegible] K.
M:t Ridderskapet [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] att [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] Ridderskapet [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible]
[illegible]: [illegible] [illegible]
[illegible] till Finland [illegible] om
[illegible] att [illegible] Potatoes, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Ridderskapet [illegible]? [illegible]
[illegible] [illegible]: [illegible], [illegible]
[illegible] blifvit, eller blifven, [illegible]
[illegible] utspridde? [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible], i detta [illegible] [illegible] blif-
[illegible] [illegible] [illegible] möjelig?

Det [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible], att, [illegible] K. M:t [illegible] om
Potatoes planteringarne i Finland [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] Ridderskapets i [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] att

[illegible]

Brukspatronerne tillåta inqvarterade [illegible] egen fortgång? Desse begynnande plante-
Bolanbonder(?) till denna [illegible] plan- tidigare [illegible] skedde, som
tarings [illegible] och [illegible] bekant är; äfven [illegible] Potatoes-
i hvilket afseende de [illegible] fann(?), på att [illegible] engelska Potatoes till
[illegible] af [illegible] utplantering [illegible] under [illegible]
[illegible] Circulaires [illegible] [illegible] intresse? Det var [illegible]
samt att [illegible] med [illegible] [illegible], som gjort oss god, att [illegible]
[illegible], efterkommas [illegible] [illegible] till det [illegible] fö-
nytt [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] med [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible].
~~[illegible]~~ af ~~[illegible]~~. Men om [illegible] [illegible]
~~[illegible]~~, vilka [illegible] allmogen [illegible], och [illegible], [illegible] som
egennyttighet [illegible] att [illegible] af [illegible] [illegible], och potatoes [illegible]
[illegible] vigt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
val? Kungörelsen till [illegible] i [illegible] bekant,

Brukspatronen [illegible] utan planteringen [illegible] i landet, i synnerhet
[illegible] af allmogen, [illegible] planteringar, [illegible]
till största [illegible] [illegible] odla, [illegible] större planteringar; [illegible]
[illegible] Potatoes; men [illegible] [illegible] af [illegible] större, [illegible]
i allmänhet [illegible] [illegible] [illegible] potatoes till våren 1803, och
[illegible], äfven som [illegible] belöning [illegible], att [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible] utdelning i landet [illegible]
[illegible] någon egennyttighet, [illegible]. Äfven som [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], att Brukspatronen i [illegible]
omständigheter, [illegible] [illegible] Landshöfdingarne [illegible]
[illegible] i [illegible] [illegible]? [illegible] Kungörelse om belöningar för [illegible]
Landshöfdingarne ~~[illegible]~~ [illegible] Potatoes planteringen; äfven [illegible]
[illegible] Kungörelsen [illegible], [illegible] allmogen, att, i [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] al-
[illegible], [illegible] [illegible] med [illegible] planteringar, [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] möjligt [illegible] af [illegible]
[illegible] af de 5 [illegible] plantering [illegible] till [illegible]
[illegible] som [illegible], enligt 2. [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Att genom äfven af [illegible]
[illegible] till Potatoes [illegible] [illegible] Potatoes, [illegible]
Att, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bekant; men [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] till [illegible]
allmogen [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible]
[illegible]; äfven som [illegible] [illegible], äfven till
[illegible] till [illegible], i [illegible] [illegible], äfven till
[illegible], [illegible] i landet,
[illegible] [illegible] större partie Potatoes [illegible]
ligga vintor

vintar och sommar beqvämt kan
transporteras; [illegible] vore [illegible]ligt
at [illegible] med det [illegible] för-
[illegible] [illegible] ifrån ett
tillräckeligt qvantum [illegible]
[illegible] potatoes [illegible] til utdelning
[illegible] flera [illegible] af [illegible]
[illegible] professionater, [illegible]
[illegible] och [illegible]
försök, [illegible] anvisning [illegible]
[illegible] af [illegible] Officerare
Lieuten. och [illegible] Liljebergs [illegible]
[illegible], och [illegible] flera [illegible]
[illegible] hushålls [illegible]
[illegible] oanförmälen; [illegible]
[illegible], och [illegible] resultatet [illegible]
[illegible] flere [illegible], och [illegible]
[illegible] Climat, [illegible] försök til
[illegible] inkomma, [illegible]
[illegible] kan komma i tilfälle, att
[illegible] kultur [illegible]
de Potatoes cultur [illegible] til de
[illegible] hushålls [illegible] til
[illegible] af vårt [illegible]
[illegible] Finland.
[illegible] [illegible] af [illegible]
[illegible] metoden [illegible] utdel-
ning [illegible] af at
[illegible] potatoes [illegible]
[illegible], att [illegible]
[illegible] planteringar
[illegible] de [illegible]
[illegible] allmänheten i [illegible],
til de [illegible] belägna
[illegible], [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible], [illegible]
för [illegible]
[illegible] planteringar. [illegible]
[illegible] procedure faciliteras
[illegible] och utdelningen af de Po-
tatoes [illegible] i til-
fälle att til [illegible]
ort

vid utbjuda, och de [illegible]
de planteringar [illegible] behandlin-
[illegible] Potatoes [illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ an-
[illegible] och [illegible] för [illegible],
[illegible] cultur [illegible]
[illegible], att [illegible] up-
[illegible], [illegible] plante-
[illegible] lilla [illegible], och i
[illegible], [illegible] att [illegible]
[illegible] [illegible] til-
[illegible]; och [illegible]
[illegible] progression, til planta-
[illegible] al-
[illegible] i [illegible] och [illegible].
Att de [illegible] transporteras af [illegible]
[illegible] potatoes til [illegible]
[illegible] utan [illegible]
[illegible], [illegible]
[illegible], [illegible]
[illegible] med [illegible]
[illegible] af [illegible] an-
[illegible]; och jag har, [illegible]
[illegible] anledning, att [illegible]
[illegible] förslag [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible]
[illegible] metod til [illegible]
[illegible], och [illegible]
[illegible]? — Att [illegible]
[illegible] i [illegible], och lika
[illegible], [illegible]
[illegible] för [illegible], [illegible]
allmänt [illegible] hushålls [illegible]
[illegible] til [illegible] och
[illegible], [illegible] för [illegible],
att jag [illegible] gäran & [illegible] i [illegible] begynnelse,
[illegible].
[illegible] i allmän-
het [illegible], [illegible] att i
[illegible]
[illegible] systeme. Jag [illegible]
[illegible]

[illegible] i [illegible] [illegible] och från
att så ogillad [illegible] [illegible]
befordrad [illegible] af [illegible] [illegible]
[illegible] til Fäderneslandets [illegible]
gång, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], efter min [illegible]
[illegible], med all [illegible] öfriga [illegible]
[illegible] och [illegible], [illegible]
i [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ligt i [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] att
Ridderskapet [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] om [illegible] [illegible], [illegible]
att [illegible] dertil hörer, [illegible] [illegible]
[illegible] Studerande, som [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] i [illegible]
de [illegible] af [illegible], [illegible] Ridderskapet
[illegible] [illegible], att [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] avancerad
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
att, [illegible]* [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] och [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] til [illegible]
[illegible], och [illegible] [illegible], [illegible] om
[illegible] [illegible], [illegible] om [illegible]
de [illegible] [illegible] att [illegible]
och [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]; utan och [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
de [illegible], [illegible] den [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], att den [illegible]
[illegible] [illegible] skall [illegible] [illegible] [illegible]
sig [illegible], som och om de [illegible]
af [illegible], som [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Ridderskapets [illegible] [illegible]
och [illegible]? [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] til [illegible] af [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] från [illegible]
[illegible] de [illegible]? [illegible]
[illegible] Professionater [illegible] [illegible]
förmådde

*) Ridderskapet i [illegible] [illegible] [illegible] [illegible])

[illegible] af [illegible] [illegible] [illegible]
att [illegible]? [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] från [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] att
[illegible] i [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] som [illegible], i [illegible]
[illegible] af [illegible] [illegible],
[illegible] att [illegible], och Ridderskapet
[illegible]; [illegible] Ridderskapet
[illegible] [illegible] [illegible] i [illegible]
[illegible], att [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] och [illegible] [illegible] [illegible]
vid [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] i [illegible]. — [illegible]
[illegible] vi [illegible] correspondence [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] och til [illegible] [illegible]
[illegible] i [illegible] [illegible] af [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] från [illegible] [illegible]
[illegible].

Och som en [illegible] [illegible] del af
de [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible]
til Ridderskapets [illegible] [illegible]
[illegible], til [illegible] af [illegible]
af [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
de i [illegible] [illegible] af [illegible] [illegible],
eller [illegible] att från [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] att
[illegible] [illegible] [illegible] af
[illegible] [illegible] [illegible].

Af [illegible] Studerande, som [illegible]
[illegible] [illegible], i Ridderskapets [illegible], [illegible]
[illegible] en del af [illegible], [illegible]
[illegible] så [illegible] [illegible] Ridderskapets [illegible]
[illegible], att [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] i [illegible], [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] och i [illegible] [illegible] [illegible]
som de [illegible] [illegible] dertil [illegible]
[illegible] [illegible]? — Och som de [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible],
[illegible]

Kunde likväl allmogen [illegible] Hwad jag sagt i [illegible]
flere nyttiga hushålls[illegible] förestungit, tycktes Sällskapet
och äfwen de [illegible] landet [illegible], i synnerhet [illegible] sammanhängande
[illegible] af [illegible]
ock [illegible] och förnämsta [illegible] till de anstalter
[illegible], hushållnings[illegible] af Sällskapet [illegible] att gjöra nyttigt
[illegible] m. m. [illegible] gång [illegible] widtagas, i-
[illegible] [illegible]
Sällskapet [illegible] till [illegible]
[illegible]; så blefwo [illegible] anmärkningar, samt
[illegible] Sällskapet [illegible] till [illegible]
Sällskapet [illegible] till det [illegible] i [illegible] ett medel, som
[illegible] Sällskapet [illegible]
[illegible]
[illegible] possession i Sällskapet [illegible], att det,
[illegible] möjligt är, och [illegible]
[illegible] ordning, [illegible] till [illegible]
[illegible] Sällskapet
[illegible] till [illegible] [illegible]. Åbo d. 1 Mart. 1802.

J. Bergström

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Sällskapet [illegible]
[illegible] 30. [illegible] Sällskapet
[illegible]
[illegible] 4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Sällskapet
[illegible] Sällskapet [illegible]
[illegible]
[illegible] widtagas?

Hwa[illegible]

Nådigt Memorial.

Jag får den äran härjemte sända Konungens Nådiga Kungjörelse om Potatoes planteringens upmuntran, och förnya min förra begäran om en finsk öfversättning deraf. Likaledes utber jag mig at få inhemta Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets tanka, om icke någon större uplaga af denna Kungjörelse, än den vanliga, må vara nödig, och i sådant fall antalet af Exemplaren för hvarje Län. Mig tyckes, at et exemplar borde tildelas hvarje Hemman, eller efter finskt talesätt Rånt, på det kunskapen om denna föreskrift må blifva allmän —

[illegible]
hopp at Sällskapet till framdeles [illegible] ville låta [illegible] återkomma [illegible] af de medel Kongl. Maj:t för detta ändamål nådigst anslagit, för at till ändamålet använda och [illegible] få veta hvar [illegible] boer ock få afhemta det dem lofvade qvantum [illegible] på [illegible] [illegible] i beredskap. Åbo [illegible] den 30. Mar. 1802.

[illegible]

[illegible]

Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet.

Konungen har med ovanligt Nådigt välbehag emottagit
K. Hush. Sällskapets d: 2. Nov. 1801. afgifna be-
rättelse om Des arbeten. K. Hush. Sällskapet
behagade ursäkta den friheten jag tager mig, att
Directe insända årsafgiften för [illegible]. Stockholm
d: 2. Febr. 1802.

M Rosenblad

Till Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet i Åbo.

Kongl. Maj:ts
Nådiga
Kungörelse,
Om
Potatoës-planteringens upmuntran och utwidgande i Stor-Förstendömet Finland.

Gifwen Stockholms Slott den 22 December 1801.

Cum Gratia & Privilegio S:æ R:æ Maj:tis.

STOCKHOLM, Tryckt i Kongl. Tryckeriet, 1802.

[illegible]
hoppas at Sällskapet till framdeles [illegible]
ville låta accordera åtskilliga [illegible]
af de medel Kongl. [illegible] för detta ändamål
[illegible] nådigt anslagit, för at till ändamålet
användas [illegible] hvar skulig [illegible]
[illegible] det [illegible] lofvade qvantum
[illegible] Sällskapet [illegible]
i [illegible] Åbo [illegible] den 30. Mar-
tii 1802.

[illegible]

[illegible]

Till Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet.

Wi GUSTAF ADOLPH

med Guds Nåde Sweriges, Göthes och Wendes Konung rc. rc. rc. Arfwinge til Dannemark och Norrige, Hertig til Schleßwig Hollstein rc. rc.

Göre weterligt: At af de flere ämnen, som en mild Försyn anwist til lifwets uppehålle, är knappast något, som för Potatoës-wäxten äger företrädet, eller är tjenligare, nyttigare och nödigare för Wårt kära Fäderneslånd och i synnerhet Stor-Förstendömet Finland, der födan under et hårdt Climat ofta förgäfwes sökes i de allmänna sädesslagen. Potatoës-wäxten gifwer en sund och smaklig spis, tjenande nästan både til sofwel och bröd: den låter sig på allehanda sätt tilreda: den trifwes äfwen i mager jordmon och gifwer sin odlare mångdubbel belöning för des möda: den fordrar icke widsträckta och sammanhängande fält, utan planteras med lika fördel på smärre och afskilda platser. Ehuru Potatoës-wäxtens nytta i flere afseenden är så ögonskenlig, at med skäl förmodas borde, det någon längre tid icke skulle behöfwas, at bereda och stadga des allmänna förtroende, wisar likwäl erfarenheten, at planteringen deraf inom snart et halft Seculum hos Allmogen i de fleste orter af Finland gjort föga framsteg och at äfwen de, som densamma widtagit, idka den endast i smått, så at afkastningen deraf föga förslagit för deras eget och aldeles icke för andras behof.

Högeligen sorgfällige at widtaga alla utwägar til Finlands uphjelpande och at bereda werksamma medel til des Inbyggares, Wåre käre och trogne Undersåtares utkomst, fördel och bästa, hafwe Wi funnit detta ämne förtjena Wår synnerliga upmärksamhet, samt i följe deraf för godt funnit, at, til Potatoës-planteringens utbredande derstädes och til upmuntran för dem, som sig derwid utmärka, af Wåre och Kronans Medel i Tio års tid anslå Ettusende Riksdaler hwarje år. Af samma Landsfaderliga omsorg förklare Wi tillika härmed Wår Nådiga wilja och befallning wara, at alle Stor-Förstendömet Finlands Bönder och Nybyggare samt andre Jordbrukare, Torpare, Soldater, m. m. ofelbart böra årligen plantera Potäter, efter deras innehafwande hemmans och lägenheters olika storlek och öfriga förmoner, på en widd af minst Fem til Tio Geometriske kappland jord.

Wi hyse til Allmogens godwilliga åhoga at befordra Wåre Nådige afsigter, och til des urskillning, at sjelf inse hwad til des förmon tjenar, det Nådiga förtroende, at Allmogen, genom nit och täflan at efterkomma detta Wårt Nådiga förklarande, ådagalägger sin underdåniga tacksamhet och erkänsla för detta til des bästa lemnade Landsfaderliga understöd, hwaraf endast Finska Allmogen kommit i åtnjutande: Och wele Wi under sådan öfwertygelse åtminstone tils widare skona den försumlige för laga näpst och tiltal: Men skulle någon, oaktadt hwad Wi således i Näder förklarat, hädanefter finnas nog hoglös och obetänksam, at med åsidosättande af eget wäl uraktlåta sin åliggande planterings-skyldighet, den skal til en rättwis påföljd af sin wårdslöshet, wid infallande mißwäxt-år förlora den förmon, at njuta biträde och understöd ur Wåre och Kronans Spanmåls Magasiner.

Wi

werkställighet, [illegible] Jag an-
håller at Sällskapet til framdeles [illegible]
ville låta [illegible] Riksdaler
af de medel [illegible]
[illegible] för at til ändamålet
använda [illegible]
[illegible] qvantum
[illegible]
i [illegible] Åbo [illegible] den 30. Mar
tii 1802.

[illegible]

[illegible]

[illegible] Finska Hushålls Sällskapet.

Wi förwänte af Presterskapets nit och omsorg för allmänt bästa, at de uplysa deras Åhörare om nyttan och angelägenheten af denna hushålls-anstalt, upmuntrar til des efterfölgd och äfwen föregår med eget efterdöme.

För öfrigt har Wårt Finska Hushållnings-Sällskap, som äger och förtjenar Wårt Nådiga hägn i anseende til des berömliga omsorg och nit at befrämja Finska hushållningen, och under hwars förwaltning Wi satt de ofwan anslagne Medel, redan warit betänkt på nödige anstalter, at sätta Potatoës-planteringen i gång, samt til den ändan, utom annat, låtit författa en lämpelig Afhandling om Potatoërnes utsäning, skötsel, inbergning, förwaring och anwändande, at på Swenska och Finska Språken bland Allmogen utdelas: Sällskapet utdelar ock, efter föregången pröfning och jemförelse af orternes och öfrige omständigheters olika förhållande, tjenliga belöningar ej allenast åt dem af Allmogen, som bewisligen planterat och skördat det största quantum Potäter, utan ock åt dem, som til utsättningstiden det påföljande året förwarat den största mängden deraf, hwarom Sällskapet närmare underrättelse meddelar. Det alle, som wederbör, hafwe sig hörsammeligen at efterrätta. Til yttermera wißo hafwe Wi detta med Egen Hand underskrifwit och med Wårt Kongl. Sigill bekräfta låtit. Stockholms Slott den 22 December 1801.

GUSTAF ADOLPH.

(L.S.)

M. Rosenblad.

Memorial.

Till underdånigste åtlydnad af Kongl. Maj:ts Nå-
diga Befallning, har jag genast [illegible]
till Krono Betjeningen [illegible] Circulair till hela
nets Innevånare [illegible] författningen om
potates Culturens fortkomst, [illegible] det är mig obe-
kant hwad effect min begäran om något partie
potates, till utsäde för Skalis Sokn [illegible] i
tiden tillskyndat, och anstalterne skola widare
sigt häfwandes om sådane tyckes. Ofwerse tordes en
[illegible] gjord [illegible] af utsädes inna-
hande behof — det är endast [illegible] hwarom jag åta-
git mig besörja och det skulle icke besörjas utan be-
wärlighet, [illegible] uti vilkande, i hopp
heleps at Sällskapet till framdeles [illegible]
viles låta [illegible] återwinn [illegible] Riks-de-
af de medel Kongl. Maj:t för detta ändamål
Allernådigast anslagit, för at till ändamålet
anwändas och [illegible] hwar Skalis boe-
ne få af [illegible] det dem [illegible] quantum
som på [illegible] anstaltes [illegible]
i beredskap. Åbo [illegible] den 30. Mar-
tii 1802.

Ödmiukeligen

[illegible]

Till Kongl. Finska Hushålls Sällskapet.

Ordres.

Af Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse under den 22 nästl. December, angående Potatoes planteringens upmuntrande och utwidgande i Finland, intages huru wigtigt och nyttigt Kongl. Maj:t anser detta ändamål, til hwars upnående Kongl. Maj:t ibland annat, behagat i aflåten Nådig skrifwelse, anbefalla Deß Befallningshafwande, synnerlig upmärksamhet, nit och drift.

Till underdånigste följe häraf, blifwer det Landt-Statens owilkorliga pligt, at på ett klokt och driftigt sätt befrämja framgången af ett så gagneligt företag, hwarigenom Kongl. Maj:t ett nådigt nöje sker; och till den ändan har jag agtat nödigt föreskrifwa följande:

1:o, Krono Länsmannen i hwarje Socken, skall åligga at med biträde af Bro- och Skallfogdar tillse, at alla Bönder och Nybyggare samt andra Jordbrukare, Torpare, Soldater, Gjärningsmän m. m. ofelbart årligen plantera potäter efter deras innehafwande Hemmans och Torplägenheters olika storlek och öfriga förmoner, på en widd af minst fem till tijo Geometriska kappland jord. Och på det allmogen må lära noga känna och fatta, Kongl. Maj:ts

Nå-

[illegible] som hälst på Helgedags eftermiddagar upläsa afhandlingen för de Byamän åt hwilka den är ämnad, så länge och till deß handlaget och kunskapen om planterings och förmonligaste förwarings sättet hunnit blifwa allmännare, hwarefter det samma af den tillwärande ungdomen, kan läras snarare och lättare genom exempel och handläggning än genom läsning. Förwaringen af utsädes potäter, är en artikel af mycken wigt och det är högst angeläget at allmogen derom får ett rätt begrepp och tillförlätelig handledning, ty bristande tillgång på utsäde, är troligen största ordsaken till den tröga framgång med Culturens utwidgande.

5:o, På endehl trakter i Lähnet der planteringen warit mindre i bruk, saknas tillgång till utsäde. Sådant skall genom min försorg, utan betalning tilldelas de fattigaste; och i det afseendet uptecknar Länsmannen antalet af alla de Hushåll som deraf äro i behof och i en lagligen utlyst Sokn stämma låter verificera, at deße förut icke idkat potatoes planteringen och at utsäde i Soknen för dem

A 2 icke

Nådiga wilja och befallning härom, bör Kongl. Förordningen af den 22 December af Predikostolarne Tre Söndagar efter hwarannan, afkunnas.

2:o, At Krono Betjeningen någorlunda må kunna bestämma den föreskrefne Jordwidden, tillkallas derwid till biträde 2:ne ojäfwige och wälkände Nämdemän, som hos allmogen äga förtroende för pålitelighet och redlighet. Härwid må man likwäl weta, at det icke ankommer på en ringa och obetydlig skillnad. Då erfarenheten hunnit bibringa Menigheten fullkomlig öfwertygelse om nyttan och förmonen af en utwidgad plantering, så kan man wara säker at planteringen häldre widgas än minskas, och emedlertid bör all tillsyn ske med urskillning och foglighet.

3:o, Skulle potates planteringen i Höfdingdömet, någorstädes wara mindre känd och allmogen om sättet at tillreda jorden och utplantera potäterne mindre kunnig; så åligger det Krono Länsman, at om jordens tillredande och planterings sättet personligen underwisa och handleda Allmogen, samt till lättnad och understöd i detta syslande, indöfwa Bro och Skallfogden at de hwar i sin trakt af soknen må kunna med besked och pålitelighet följa werkställigheten under Länsmans öfwerinseende och answar.

4:o, Härjemte följer till hwarje Socken ett partie exemplar af Hushålls underrättelser för Menige

Af synnerlig Nådig ömhet och huldhet, emot sine trogna undersåtare i Stor Furstendömet Finland, har Kongl. Maj:t allernådigst täckts vidtaga författning om potatoes planteringens upmuntran och utvidgande, såsom Dess nådiga Kungörelse af den 22 Decemb.

ge Man, som Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet utgifwit, deribland äfwen en afhandling förekommer om potates wärtens Cultur och förwaring, hwaraf kan läras det nyttigaste och nödwändigaste angående denna rotwärts fortplantande. Utdelningen af deßa underrättelser, sker lämpeligast om hwart så kallat Natte bohl i Sokn får ett eller twenne Exemplar. Deßa bör Krono Länsman förtro åt läskunnige och pålitelige Män af allmogen, som hälst på Helgedags eftermiddagar upläsa afhandlingen för de Byamän åt hwilka den är ämnad, så länge och till deß handlaget och kunskapen om planterings och förmonligaste förwarings sättet hunnit blifwa allmännare, hwarefter det samma af den tillwärande ungdomen, kan läras snarare och lättare genom exempel och handläggning än genom läsning. Förwaringen af utsädes potäter, är en artikel af mycken wigt och det är högst angeläget at allmogen derom får ett rätt begrepp och tillförlätelig handledning, ty bristande tillgång på utsäde, är troligen största ordsaken till den tröga framgång med Culturens utwidgande.

5:o, På endehl trakter i Lähnet der planteringen warit mindre i bruk, saknas tillgång till utsäde. Sådant skall genom min försorg, utan betalning tilldelas de fattigaste; och i det affeendet uptecknar Länsmannen antalet af alla de Hushåll som deraf äro i behof och i en lagligen utlyst Sokn stämma läter verificera, at deße förut icke idkat potatoes planteringen och at utsäde i Soknen för dem

icke

Nådiga wilja och befallning härom, bör Kongl. Förordningen af den 22 December af Predikostolarne Tre Söndagar efter hwarannan, afkunnas.

2:o, At Krono Betjeningen någorlunda må kunna bestämma den föreskrefne Jordwidden, tillkallas derwid till biträde 2:ne ojäfwige och wälkände Nämdemän, som hos allmogen äga förtroende för pålitelighet och redlighet. Härwid må man likwäl weta, at det icke ankommer på en ringa och obetydlig skillnad. Då erfarenheten hunnit bibringa Menigheten fullkomlig öfwertygelse om nyttan och förmonen af en utwidgad plantering, så kan man wara säker at planteringen häldre widgas än minskas, och emedlertid bör all tillsyn ske med urskillning och foglighet.

3:o, Skulle potates planteringen i Höfdingdömet, någorstädes wara mindre känd och allmogen om sättet at tillreda jorden och utplantera potäterne mindre kunnig; så åligger det Krono Länsman, at om jordens tillredande och planterings sättet personligen underwisa och handleda Allmogen, samt till lättnad och understöd i detta sysslande, indöfwa Bro och Skallfogden at de hwar i sin trakt af sorterlåtenhet, så måste försummelsen och tredskan ehwar den finnes genast hos mig anmälas; och man kan wara försäkrad, at jag icke mer än en gång skall warna till förbättring.

För öfrigt och som åtskillige lyckliga försök med potatoes planteringen, tid efter annan äro gjorde, och man har swårt, at genom Beskrifning göra alla deßa särskildta handgrepp fattlige och begripelige, så åligger det wederbörande Krono Befallningsmän, Länsmän, Bro och Skallfogdar, at enär de ankomma hit till Staden, infinna sig hos mig, för at få munteliga uplysningar och underrättelser om alt sådant, samt för at tillika aflemna ytterligare och detaillerade raporter om anstalterne och framgången deraf; kunnandes då några minuters samtal afgöra mera än widlyftiga, men mindre tydliga skriftwäxlingar. Åbo Lands Cancellie den 2 Martii 1802.

OLOF WIBELIUS.

C. J. SACKLÉN.

Sit.

Af synnerlig Nådig ömhet och huldhet, emot sine trogna undersåtare i Stor Furstendömet Finland, har Kongl. Maj:t allernådigst täckts vidtaga författning om potatoes planteringens upmuntran och utvidgande, såsom Deß nådiga Kungörelse af den 22 Decemb. 1801 utwisar, samt till ändamålets befordran anslagit ett Capital af Ett Tusende Riksdal. i Tijo år. I den fasta och nådiga föresats, at för detta vigtiga systemåls uppnående förena alla verkande krafter, har Kongl. Maj:t ibland annat allernådigst anbefallt Deß Befallnings-

i Landshöf-
dings Kongl. Kord

Till ödmjukaste följe af Eder Höga Nådes
Högtervördade Ordres förrättade jag angående
Planteringen af Potäter dehn Sommaren den
nionde [illegible] i Pungalaitio Pastorat och den
sextonde i Kauvatsa Kapell.
Pungalaitio Sokn boerna förmälte sig wara
tillräckeligen försedda med Potäter til ut-

ningshafvande, at använda alla medel och utvägar, som lämpeligast synas kunna förmå Storfurstendömet Findlands Jordbrukare, Torpare, Soldater, med flere, at ofelbart årligen plantera potater, efter deras innehafvande Hemman och Lägenheters olika storlek och öfriga förmoner, på en vidd af minst fem til tijo Geometriska kappeland jord.

I det affeendet har jag, till Krono Betjeningen utfärdat den föreskrift som här hos bilägges. Men detta är icke nog. Alla redeliga medborgare räkna det visserligen för en helig pligt, at möta en god Konungs Landsfaderliga omsorger med ett driftigt och nitiskt bemödande för den goda saken, och jag skulle mycket misskänna Sit. ——— ———
allmänt erkända varma känsla för det allmänna bästa och medborgares sällhet, om jag kunde tillåta mig tro, det icke Sit — ———
skulle vilja med sin upplysta verksamhet, understödja, ett på allmänt bästa, så betydeligen inflytande företag.

En ägare af större Landtegendomar, hvarunder flere underhafvande lyda, har ett afundsvärdt tillfälle att

[illegible] be-
gripelige, så åligger det wederbörande Krono Befallningsmän, Länsmän, Bro och Skallfogdar, at enär de ankomma hit till Staden, infinna sig hos mig, för at få munteliga uplysningar och underrättelser om alt sådant, samt för at tillika aflemna ytterligare och detaillerade raporter om anstalterne och framgången deraf; kunnandes då några minuters samtal afgöra mera än widlyftiga, men mindre tydliga skriftwäxlingar. Åbo Lands Cancellie den 2 Martii 1802.

OLOF WIBELIUS.

C. J. SACKLEN.

att mer än någon annan ådagalägga sin patriotisme. Det är i ett så beskaffat fall, som Husbonde magten kan utöfvas på det värdigaste sätt, i förening med egen verkelig vinning. Om potatoes Kulturen, blefve Torpares, Gjerningsmåns och Knecktars förnämsta odling, skulle onekeligen en större folkmängd lättare finna sin bergning, husbonden kunna räkna på flere dagsvercken af mindre antal hushåll och följagteligen vid ett mindre antal Torp bespara byggnads virke och vedbrand, samt desse dagsvärkare med deras dageliga arbete i Husbondens tjenst förvärfva nödig Spanmål, under det Hustrun med Barnen insamla det förnämsta understödet för lifvets bergning, af ringa och strödde jordflycken. Jag får fördenskull å Konungens Befallningshafvandes vägnar, vänligen anmoda Sit. ——— ——— att på alt möjeligt sätt, med undervisningar, råd och uppmuntringar, samt fram för alt verksamma efterdömen, sätta lif och rörelse i det goda men enfaldiga och ouplysta folket, för at så medelst erkänna Konungens nåd, gagna fattiga medborgare och omfatta det tillfälle som erbjudes at både bereda Egen välfärd och för-

Till ödmjukaste följe af Eder [illegible] Högtvördade Ordres förrättade jag angående Planteringen af Potäter Sockn Stämma den nionde dennes i Pungalaitio Pastorat och den tijonde i Kauvatsa Capell.
Pungalaitio Sockn boerne förmälte sig wara tillfälleligen försedde med Potäter til ut-

förtjena Efterkommandes tacksamhet, då de sättas i tillfälle at åtnjuta en sund och välsmakelig Spis, hvaremot Förfädernes onaturliga och osunda bark och stampbröd blifvit bortbytt. Åbo Lands Cancellie den 22 Martii 1802.

OLOF WIBELIUS.

CLAES JOHAN SACKLéN.

gripelige, så åligger det wederbörande Krono Befallningsmän, Länsmän, Bro och Skallfogdar, at enär de ankomma hit till Staden, infinna sig hos mig, för at få munteliga upplysningar och underrättelser om allt sådant, samt för at tillika aflemna ytterligare och detaillerade raporter om anstalterne och framgången deraf; kunnandes då några minuters samtal afgöra mera än widlyftiga, men mindre tydliga skriftwärlingar. Åbo Lands Cancellie den 2 Martii 1802.

OLOF WIBELIUS.

C. J. SACKLéN.

Inl. den 4 Mars 1802 af Hr.
Lagm. och Rid. Wibelius

Högädle Herr Lagman vid Landshöfdinga och Riddare af Kongl. Maj:ts Nord Stjerne Orden

Till ödmjukaste följe af Eder Höga Rådets
Högtärade Ordres förrättade jag angående
Planteringen af Potäter bland [illegible] den
nionde dennes i Pungalaitio Pastorat och den
sextonde i Kauvatsa Kapell.
Pungalaitio Bönder förmälte sig wara
tillräckeligen försedde med Potäter til ut=

säda så wäl til egit behof, som ock at försträcka åt andra behöfwande inom Socknen.
[illegible] Kapell [illegible] hafwa sig wäl hafwa Potatter för egen del til utsäde; men torde sig ej kunna bispringa de fattiga därmed. [illegible] härutinnan jag i djupaste ödmjukhet om [illegible], at de på närlagde förtekning uptagna Personer kunde genom Eder Höga Nådes försorg få utsäde af denna ombesörjliga wäxt. Denne framhärdar med djupaste wördnad

Eder Höga Nådes

Antila d. 21. Maij 1802.

allerödmjukaste
Tjenare
J. Dahlman

År 1802: den 16: Maij hölts Sokne stämma i Kauvatsa Capell, angående de Personer hwilka behöfva uti nöden af Potäter til utsäde och infunno sig följande

Rutuna gamla Klockarn Enkan Maria
Kauvatsa Torp: Eric Johansson
Kalkkila Soldat Enkan Caisa Matsdotter
Kotkais gamla Soldaten Johan Sjö
Dito / Dito Mats Blom
Yttila Torparen Carl Preiti
Dito Inhyses Isac Andersson
Dito Michel Ersson
Dito Mats Andersson Rindakoski
Kuopakoski Torparen Enkan Lisa Thomasdotter
Pitanoja Torp: Enkan Walborg
Hjerikoski förra Corporalen Blomberg
Jolanoja Soldat Enkan Anna Snäll
Dito f: Soldaten Michel Flinta
Pyrila Inhyses Enkan Anna Michelsdotter
Työtila Soldat Enkan Anna Lindberg
Dito Torparen Enkan Brita Meikkilä
Dito Soldaten Mats Stålberg
Pitanoja Inhyses Bertil Andersson

Sålunda uppgifvit intygar

J. Dahlman — Anders Thomasson Kopio ifr Hjerikoski — Jacob Johansson Pulso ifr Hjerikoski

Eric Ericsson Ratta ifrån Jolanoja — Thomas Thomasson Kalki ifr Kalkkila — Anders Jacobsson Konki ifr Yttilä

Allerödmjukaste Memorial.

Sedan Kongl. Maj:t wår Allernådigste Konung, medelst en så landsfaderlig hulhet och omwårdnad i nåder biträdt Kongl. Hushålls-Sällskapets berömliga och vidsträckta bemödanden för Potates planteringen i Finland samt Vaccinationen, anser jag det för en ljuf plikt, att i ödmjukhet till Kongl. Sällskapet inberätta, hvad å denna Lands-ort, och i synnerhet Tammerfors Stad-

har Madam Dahl många tillfällen att vara
nyttig för de fattiga. Denna person förtjenar
således Kongl. Sällskapets uppmärksamhet.
Slutligen får jag, hvad Potates Culturen vid=
kommer, anmärka, att då Tammerfors Stad,
som ännu står uti sin första utvecklings period,
kunnat åstadkomma en efter min tanke vac=
ker början till nämnde Plantering, sådant
å allmänna Tidningar tyckes kunna uppväc=
ka en fördelaktig uppmärksamhet.
Vaccinationen fortfar härstädes med god fram=
gång ibland Ståndspersoner; men med All=
mogen går härmed trögt till väga. En om=
ständighet som dock med tiden torde kun=
na afhjelpas. De af Kongl: Sällskapet till
Savolax destinerade Vaccinatorer afreste härifrån
omkring den 20: sistl: December, sedan de uti
Messuby och Birkala Soknar undersökt om
den på dessa ställen förut anställda Vaccina=
tionens beskaffenhet, hvilken och befanns
vara god och ägta. Uti ankommen Skrifvel=
se berättar min Son ifrån Kuopio, att oak=
tadt Herr Landshöfdingen och Riddaren
Wibelius därstädes med sin vanliga nit un=
derstödjer Vaccinationen, skall den samma
likväl äfven där, hvad Allmogen beträf=
far, gå nog långsamt.
Jag har haft den äran inhändiga Kongl. Säll=
skapets vördade Skrifvelse af den 13: förwek=
ne Januarii, angående upphandling af Po=
tates af Herr Levrén till understöd för
planteringen uti Keuru Socken och Etzäre
samt Virdois Capellen, i anseende hvartill
jag ödmjukast får föreslå, att Transpor=
ten

ten häraf först vid bar mark lämpeligast
måtte värkställas; emedan om de genast
utdelades, man hade att befara skada af
köllden, hvilken här varit nog sträng och
ofta gått till 34: grader på Thermometern,
utom den omständigheten, att de lätteligen
kunde consumeras af en fattig Allmoge, som
är mindre eftertänksam. Jag skall dock be=
möda mig att häruti fullkomligen åstadkom=
ma Kongl: Sällskapets nöje, samt, i händel=
se ej betydande hinder möta, sjelf göra
en resa till dessa ställen; så mycket mera
willig att uppfylla Kongl: Sällskapets ön=
skan, som det är min födelseort, hvars
nytta härigenom af Kongl: Sällskapet be=
fordras.
För 2: år sedan gjordes här i Staden början
till inrättning af ett Spannemåls Ma=
gazin, som efter 10: års tid kan äga minst
100de Tunnor. Denna inrättning, som ännu
berömligen fortfar, skall jag framdeles haf=
va äran omständeligare beskrifva.
Tammerfors den 10. Februarii 1804.

J: H: Langhjelm

Utdrag af Ordnings Rättens Protocoll, hållet wid Sammanträdet i Tammerfors Stad, den 21. November 1803.

Samma dag före middagen.

§. 1.

Sedan samtelige Ordnings Rätten sjelf, utom Herr Apothekaren Langhjelm, hwilka nu i Stadens [illegible] wäro, hwilken till [illegible] sig församladt, till följe af [illegible] Lands höfdinge Embetet gällande Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets [illegible] undanwisning [illegible] denna Stads Inwånare, förfluten Sommar, [illegible] och cultiverat potates wäxten: Och då [illegible] [illegible] sig Herr Apothekaren Langhjelm, efter en [illegible] [illegible], att för Stadsboarne [illegible], hwarefter Herrarne funnit, att sedan denna Stads Inwånare, [illegible] erfarenhet, som att [illegible] undanwisningen, Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet lemnat, [illegible], att Potates

är i Orten, närmast Commercerådet
den omtalte nemnen, hwilken de äfwen
bringatt af Rättningen förledne Som-
mar, til något mera än Ettusende
femhundrade tunnor, hwarti i denna
Orten, ifrån en flera, än några af
Nyttiga Inwånarna, som egit gård,
och hafwa de i följe deraf hwart stra
tunnors utsäde, af hwilka Handelan
den Lundahl planterat förledne
Sommar sex tunnor potates. — Hwar-
jemte Herr Apotekaren anförde,
att Handlanden Laurens Öster-
Mademoiselle Lauren, tilwärkat
bröd, enligt den angifna beskrif-
ningen, af potates, hwaraf un-
prof upwistes och befanns, både
wacker smakligt och med wäg-
bröd lika i egenskap; Däremot
Herr Apotekaren widare, att
han för behöfwandes räkning
hållen sagde bröd til afsalu, för-
länge lindrigare pris än råg bro-
den säljas. — Och blef här slutelige
anmärkt, at Herr Apotekarens berg-

nan, at Commerserådet Dahls hustru, ordinairt
för flera år sedan, låt potates til bröd
ändamål warda anwända, oaktadt, tilwärk-
det bröd därmed, hwilket alt på Herr
Apotekarens begäran, antecknades,
med det tillägg, at Utdrag häraf
skall Expedieras til Konungens Högl. Be-
fallningshafwande i Åbo, åt Herr
Apotekaren äfwen begärte del af
Protocollet. Tid och Ort som förenämn-
ne,
På Ordningsstadgarnes wägnar.

C. F. Hillman

[signature]

Kundgiörelse.

Apothekaren här i Staden, Herr Johan Henric Långhjelm, hafver redan längesedan för oss och många andra upgifvet Sit Sätt at Baka Potat=Bröd, äfvenledes öfvertalt hålla det samma til afsalu till mindre pris än Rågbröd, i synnerhet för fattigas räkning: Hvilket Brödslag vid sednaste Ordnings Rättens sammanträde blef upvist, och befans til alla delar jämngodt med vanligt Rågbröd, och som, Mademoiselle Lauren (Hvilken Vårt Hushåll förestår) finner sig vid detta extra besvär, så börjas hos oss näst kommande Torsdag och framgent alla timmar på dagen, Ordenteligen afsalu af nämde Potat Bröd, som härmed hugade Köpare tillkännagifves.

Tammerfors den 26 November 1803.

Pihlman & Lauren

Priset per [illegible] är 32 [illegible] tils vidare.

Detta, vidare att kundgöras, i [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible], Tammerfors den 27 Nov. 1803.

[illegible]

[illegible]

Kungjöras i St. Tammerfors Bibliotek

detta sätt att i stort bruka den, icke gör den smakliga för menniskjor, så är det likväl en god resource för våra Kreatur under våra långa wintrar och bättre lofa waran.

Framhärdar med högaktning

Högädle Herr Assessorns

ödmjuke tjenare
N. Gerhi Schulten

118. Cartberg d. 10. Dec 1803.

Högädle Herr Assessor.

Magister Avellan har länge sedan tillställt mig full betalning för det nå-ga parti frön af Mopeuzin, som jag hade att aflåta. Gud vet, huru Herr Assessoren taget sig ut med minutering-gen, nog har jag fått full betalning och tackar ödmjukeligen för mödan. Jag önskar, att någon fördelaktig ordare taget deraf. Af alla våra qväl slag är detta onekeligen det första, och uti min öfvertygelse vida öfverträffande detta vidtberömda Klöfvern, som man, efter gammal vana berömmer utöfver dess rätta förtjenst. Så mycket har jag försökt detta

…äga om conservation
…a det sätt som jag
…jag var Landtman
…nemlig till Kreaturs
…kade i bryggkar pannor)
…h därtill på kölna
…tördt i [illegible]
… för vårar hvar som
…der stöte potates
… hvad jag vil påminna
…er åt thor och pålägg)
…törra var efter vända
…ffker utröna den nu
…tighten som i alla omstän-
… den ena gafor skä-
…n andra af åfvanänd-
…ffs i 5 månader
…hollande i växt och
…r. 3 tunnor på Potates
…, hvarföre 6 à 8 tunnor
…ij der och proportio-
…Högmölet utröntes
…änninna mig är at
… någon förvnad, hvil
…af en ej nog hästig
… på thiölnan, eller
…ng af den därtkade
… wätting.
…tt en ny och förmånlig
…, och därmed är förbun-
…tön, så lärer väl mä-
…irdare för säker och
…tom begangande för-
…standeafund
…ekot eller mindre
…uu stkior, och i sådane
… säker conservation
…nd genom omtänka
…ädan bristt, hvilken
…n than upkomma
… production af Kret-
…nal i vissa orter
…Kreaturs föda vare skadelig.

Kundgiöres i Tidn: [illegible] för Publicitet

att jag tämmeligen pertinent kan [illegible]
ma emellan dess och alla [illegible]. Den
ra. fordrar en lös lermylla, väl körd, väl
[illegible], väl gödd; den andra håller tillgodo
högländt och lägländt, som fordrigt, 10
[illegible], om jorden warit gödd, går icke at
[illegible] vinter, är icke kinkigare att ha
än annat kö och [illegible] utan att ford[illegible]
gås 2 gånger hwar sommar.

Jag lemnar härjemte ett manus[illegible]
författadt af vår Gouverneur Gref
Cronstedt, som wärkeligen synes ford[illegible]
na upmärksamhet. Hushållnings[illegible]
har med billigt beröm och med belöning
upmuntrat Potatos planteringen. Detta sätt att [illegible]
denna nyttiga frukt för oss, wars[illegible]
[illegible], kölder, bör göras allmänt.

detta sätt att i stort bruka den, icke gör
den smakligare för menniskjor, så är det likwäl
en god resource för våra kreatur under
våra långa wintrar och beder lofwa waras.

Framhärdar med högaktning

Högädle Herr Assessorens

ödmjuke tjenare
N. Gorter [illegible]

[illegible]äga om conservation
[illegible] at sätt som jag
[illegible]jag var Landtman
[illegible]nemligt til kreatur
[illegible]hede i bryggkar pannor
[illegible] sårtken på skölna
[illegible]ölen i [illegible]
[illegible] för vatvar hwar som

[illegible]der stötte potater
[illegible] hwad jag vil påminna
[illegible]är åt thor och pålägg
[illegible]öra var efter vända
[illegible]fket utröna den me
[illegible]tjelken som i alla omstän
[illegible] den ena gafar skä=
[illegible] andra af åfwanänd
[illegible] på 5 månader
[illegible]hollande i wärd och
[illegible] 3 tunnor rå Potatis
[illegible], hwar före Potatisens
[illegible]der och proportio=
[illegible]hågmölet utrönter
[illegible]ämma mig är at
[illegible] wattningen hadde någon skjörnad, hwil
ket torde ha kommit af en ej nog kraftig
sårkning af Potatorne på skölnan, eller
för lång vatten blötning af den sårkade
innan den skulle dit til wattning.

Då nu åtherkunsket sätt en ny och förmånelig
riktning på potäntter, och därmed är förkun
dt deras säkra conservation, så tvår väl nö=
dan at denna uppgift vidare förs[illegible] och
granskas — den kan utom begengnande för
kreatur leda til vinande af mer eller mindre
[illegible] föda för menniskjor, och i sådane
afseenden genom en säker conservation
af åfwanämnde stärkte genom [illegible]
mölla följderne af [illegible], hwilken
så väl af väderleken kan upkomma
som af en alt för stor production af kat=
väntar emot spannemål i wissa orter

den sura vättningen torde likwäl bli kreaturs förläckare skadelig.

[illegible]

hoylandt och låglandt, står fordrgt, [illegible]
[illegible], om jorden warit gödd, går icke at
[illegible] vinter, är icke tillräckligt att b[illegible]
är annat hö och [illegible] utan att [illegible]
går 2 gånger hwar sommar.

Jag lemnar härjemte ett manus[illegible]
författadt af [illegible] Gouverneur [illegible]
Cronstedt, som [illegible] [illegible]
na uppmärksamhet. [illegible]
har med billigt beröm och med belöning
uppmuntrat Potatos plantering. Detta sätt att [illegible]
denna nyttiga frukt för dess [illegible]
[illegible], [illegible], bör göras allmänt.

S. T.

Til besvarande af d. fråga om conservation af Potater får jag meddela det sätt som jag för flera år sedan då jag var Landtman med nytta i det affseende nyttjat til kreaturs föda infördt.

Rötterne förvällas (helst i bryggkuns pannor) stötas sedan sönder, och torkas på kölna efter torkningen med stötarne i ~~[illegible]~~ kärl hvilka sedan förvaras hvar som hälst utom i källare.

af den torkade sönderstötte potater lades i blöt och vidare (hvad jag vil påminna mig) kokades samt gafs åt kor och pålägg kalfvar i födan på de förra var efter vända god och för att med visshet utröna den med kalfvar ~~gafvas åt~~ 2ne lijka som i alla omständigheter voro lika afsattes, åt hvilka den ena gafs skräddmjöl i vatten och åt den andra af åfvannämnde Potater wälling i minst två månader båda visste ut lika förhållande i wärd och [illegible] — därvid antogs 3 tunnor rå Potater svara emot 1 tunna Råg, hvarföre Potaterne efter torkningen vägdes och proportionen efter vikt emot Skräddmjölet utröntes.

Hvad jag lijkaledes påminner mig är at Potater wällingen hadde någon sjirnad, hvilket torde ha kommit af en ej nog kraftig torkning af Potaterne på kölnan, eller för lång vatten blötning af den torkade innan den kokades til välling*

Då nu återkommet fått en ny och förmånlig riktning på Potatiser, och därmed är förknippadt deras säkra conservation, så tänar väl nödvändigt at denna uppgift vidare försökes och granskas — den kan utom begagnande för kreatur leda til vinnande af mer eller mindre bättre föda för menniskior, och i sådane afseenden genom en säker conservation af åfvannämnde kreatur genom undvika möta följderne af säden brist, hvilken så väl af väderleken kan uppkomma som af en alltför stor production af kreaturer emot spannemål i vissa orter

*den sura wällingen torde likväl til kreaturs förtären förbättring.

k. den 24 Febr 1804.

Embets Memorial.

Till Kongl. Majt har Lands Höfdinge Embetet i
Wasa insändt underdånig berättelse angående för-
ledit års Potates plantering och skörden uti Länet,
och som däruti blifvit i underdånighet anmält,
att tillräckelig tillgång på Frö-Potates till ut-
säde i synnerhet, skall saknats uti Kauru Soc-
ken med Ekeri och Visdois Kapeller, samt
Cuortane Socken med Alavo Kapell gäld, och
att Herr Lands Höfdingen, till afhjelpande af denna

./.

Maj borde [illegible]
vi beredde att för alltid förlora honom. Afven
i detta Samfund hände vi behofvet af hans
vidsträckta kunskaper, af hans patriotiska nit,
af hans outtröttliga verksamhet, och af det
förtroende hvarmed han från sjelfva Thronen
ansågs; vi drogo fördel af dem så ofta vi
kunde: men allt detta är nu förbi, och den

rings
hans
ift.
ift.

Ödmjukt Memorial

Utaf de 4 Ledamöter, som den 1 Maj 1802
valdes att utgöra Utskottet för Potatoes planterings
Fondens förvaltning, borde, sedan 2ne, enligt
Instruktionens 1 §, den 2 Maj sistl. år, genom
lottning, afgingo, ännu 2ne, åtminstone till
denna månads utgång, vara qvare. Men ett
rum — Herr Kansli Rådet och Riddaren Porthans
— blef i förtid och oförmodeligen ledigt.
Att vi snart skulle sakna honom der, det visst-
te vi, ty våra lagar bjödo att han den 1 inst.
Maj borde afträda sin plats: men icke voro
vi beredde att för alltid förlora honom. Äfven
i detta Samfund kände vi behofvet af hans
vidsträckta kunskaper, af hans patriotiska nit,
af hans outtröttliga verksamhet, och af det
förtroende hvarmed han från sjelfva Thronen
ansågs; vi drogo fördel af dem så ofta vi
kunde: men allt detta är nu förbi, och den

allmänna saknaden, som åt hans stoft redan offrat så billiga tårar, bibehåller, jemväl hos oss, hans namn i en sorglig, tacksam och oförgänglig åminnelse.

Dock — denna billiga gärd åt hans förtjenster — icke är det jag som behöfver framhålla den. Mig tillhör endast, att enligt den Instruktion jag nyss åberopat, erinra Sällskapet om nödvändigheten att, genom nytt val, genast fylla hans rum i Utskottet för Potatoës planterings medlens förvaltning. Måtte det då äfven tillåtas mig att tillika få göra en hemställan om någon framtida förändring i organisationen af detta Utskott. Jag har dertill så mycket större anledning, som Sällskapet, i 8 § af Instruktionen för samma Utskott, den 1 Maj 1802 förklarat sig antaga den tills vidare, på försök, blott för ett år, hvarefter den, enligt erfarenhetens föranledande och öfriga sig företeende omständigheter, skulle kunna af Sällskapet, efter behof, förbättras och jemkas.

Då Utskottet undfick den rättighet, att med full myndighet, och utan hörande af Sällskapets plenum, både disponera om Potatoës planterings fonden, och afgöra nästan alla i denna förvaltning förekommande ärender, uppdrogs tillika åt Utskottets Ordförande, att underskrifva alla derifrån afgående bref och expeditioner, hvilket jemväl skett under den vanliga rubriken af: På Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets vägnar. Jag ser väl icke häraf

någon egentlig olägenhet oftare, än då äfven andra mål, än de som angå endast Potatoës-planteringen, kunna behöfva att på en gång och till samma korrespondents åtgärd uppdragas; men denna dubbla representation, hvarigenom Sällskapet föreställes ömsom af sin egen, och ömsom af Utskottets Ordförande, torde dock hafva anseende af en status in statu: i hvilken tanka jag så mycket mera styrkes, som jag sett, att Sällskapet, förmodligen till undvikande af ett sådant sken, hvarje gång det hos Kongl. Stats Kontoret gjort requisition af det löpande årets Planterings fond, eller hos Kongl. Majst aflagt underdånig redo för förvaltningen deraf, låtit underteckna expeditionerne icke af Utskottets utan af sin egen Ordförande. Någon kunde ock så tycka, att den händelse som 3 § i Instruktionen omförmäler, eller att 2ne röster stadna emot 2ne, lämpligare borde förekommas, än votum decisivum i dylika fall öfverlemnas åt en enda? Jag vet att detta fall hittills icke inträffat, men det är möjligt; och det vore förebyggt genom den utväg att gifva Utskottet en Ledamot mera. Jag utber mig att denna utväg af Sällskapet måtte pröfvas, och ville, i fall den antages, för min del proponera, att Sällskapets Ordförande alltid tillika måtte vara sjelfskrifven Ledamot och Ordförande i Utskottet.

Åbo den 3 April 1803 (4)?

J. Wallenius.

4:o Sättet i gammal Åkerlinda 65.

64.

63.

62.

...helet skall lida; dock vinnes mycket

61

Sönas med Hackorna och efter en eller [illegible]

60

59.

58.

57

56

Ink. d. 28. Dec. 1814. N:o 101. 55.
Sällsk. d. 2. Jan. 1815. Prot. Utg. d.

Underrättelse

om

Jordpärons eller Potatoes Plantering

uti

Öppen Åker af flere Jordarter, i synnerhet på Lindar och Tufvig mark.

jämte

Nödig undervisning, om sätt, att förvara samt använda Potatoes till Bröd och Mjöl

af

A. Lundson

Indelning

Det torde numera ingen ibland oss finnas, som ike til någon del ärfarit, den stora nyttan Potäterne med för i synnerhet vid den inre hushållningen — Men det torde dock finnas ganska få ibland Allmogen som med någon fördel odlat detta så rikt afgifwande födo ämne; dels torde brist på planterings och förwarings sätten warit hartil orsaken, dels har inrotade vanor och fördomar afskräkt större delen af Nordens Inbyggare att grypa til ett medell, hwarigenom deras framtida väl, genom ringa omtanka kunde befästas:

Jag kanner alt förväl min oskicklighet att uti ett så eyslyst tidevarf kunna utmärka mig genom något hittils okänd Planterings sätt af Potäter; Jag kanner afven huru ymniga tillgångarne äro på hushålls Skrifter, äfven i den vägen Men som dessa til större delen äro inblandade i andra Hushålls Skrifter, Och

4:o Sättet i gammal Åkerlinda

mäst långsäde, efter de warmare klimatene, så att Allmogen här uppe i Norden saknar icke allenast dessa tid efter annan utkomna underrättelser om Potatoes Planteringen, utan äfwen den simplaste och ankilaste idé vid denna handtering. Jag har med största förundran betraktad huru vår Allmoge, tillochmed i goda år, äro nödsakade utblanda sitt korn, till twå tredjedelar med sönderhackad halm och agnar; Huru lätt och med ringa omsorg skulle icke denna brist kunna afhjelpas medelst ett styke jords anwändande til Potatis Plantering, icke allenast denna brist blef förekommen, utan hwar och en Potatis odlare, skulle innan kort finna sig i tillfälle, att öfwergifwa Landskojeriet, och andra mindre nyttiga företag. Arbetsamheten åtföljd med välmåga skulle dana nyttiga efterkommande och landet skulle snart få et bättre utseende;

X. 57

skulle någon för gammal wana ej wilja minska sitt korn säde för denna Planterings införande i den gamla Åkren (: som likwist skulle medföra dubbel nytta för den genom en sälle utmattade jorden:) Så tilbjuder wåra tufwiga ängar och ofruktbara utmarker, ypperligare tillfällen för denna ypperliga wäxts Kultivering; Dessa fält som till en stor del ligga aldeles ofruktbara, fordra endast ett förlag på högst 4 månader, då de åter lämna sin odlare, icke allenast Capital och Ränta, utan äfwen en ansenlig vinst till belöning för sin möda; — Dessa fält, säger jag än en gång, som förut warit betäkt med ofantliga tufwor, och genom en öfwerhand tagen Mossa, blifwit nästan aldeles ofruktbara, skola genom denna Planterings igång sättande, odla sig sjelfwa.

B.

och innom kort tid lämna sin ägare tillfälle at refwidga sina åker och ängs fält, på de flästa ställen fast till dubbelt mot sin förra widd.

Drifwen af en brinnande Nit för denne Planteringz utspridande i wårt stränga Klimat, och i synnerhet bland wår nödlidande allmoge, hwilken hwart 3:dje och 4:de år blir hemsökt med misswäxt år, har jag företagit mig at med korta och tydeliga underrättelser upgifwa de för mig bäst tyckade sätten at plantera Potaten, så wäl i öppen åker, som och i synnerhet i oländig mark och utwuxne ängar.

Ehuru jag är wäl öfwertygad, at detta mitt lilla arbete aldrig kommer at hinna den minsta grad af fullkomlighet, och äfwen at jag härigenom underkastar mig den swåra critikens omdöme; så har det ändå ej warit tillräckeligt

4:o Sättet i gammal Åkerlinda — 65.

64. 63.

…skall lida; dock finnes mycket — 62

…sås med hafrena och etter en eller annan — 61

60

…andra ställe — 59

58

för at afhålla mig ifrån ett så dristigt företag, och det i synnerhet, då jag genomögnar mine i fem års tid förde annotationer öfwer på mer än 20 sätt gjorde försök; och då jag finner så stora skiljaktigheter endast i sätten at plantera å andra sidan har jag betraktadt allmogens okunnighet; jag har wid åtskilliga tillfällen mundteligen upmuntrat allmogen till Potatis Planteringens widtagande och äfwen i korthet lemnat dem underrättelse om sätten at plantera dem; och då jag förmärkt, at detta dock till en obetydlig del, wärkat, har jag blifwit upfördt af längtan, at onyttan delegare kunna meddela min lilla erfarenhet.

Min afsigt är ingalunda, at härigenom på ett eller annat sätt utmärka

mig, utan blott den, at efter min ringa förmåga gagna Samhället. Och i den händelse det Respective Finska Hushålls Sällskapet finner detta mitt ringa Arbete värdigt at af trycket låta utgå, är jag mer än belönt för min möda —

4:o Sättet i gammal Åkerlinda 65.

64.

63.

62.

…helet skall lida; dock vinnes mycket

61

…knias med Kortnera och efter en eller annan…

60

59

Underrättelse

om Jordpärons Plantering, förvaring och förädling till Bröd, Mjöl m. m.

Om Utsädet

Så kärt det är hvar och en, at erhålla en ymnig Skörd, så angelägit bör det äfven vara at förse sig med stora och senga Potäter till utsäde; Detta bekommer man på följande sätt —

Om Våhren, så snart Potatis Stjelkarne hunnit 3 à 4 tum öfver Jordytan, afklyppes de tätt invid Jorden; Dessa som jag nu vill kalla för Plantor, utplanteras uti dertill ~~förut~~ gjorde bänckar aldeles på samma sätt som Kål Plantor; endast den omständigheten i akt tages, at Plantorne sättes så djupt i Jorden, at endast öfversta Toppen bliefver synlig; — det förstås af sig sjelft, at man här lika som vid annan Kål Plantering väljer hälst en ragnig och

gnalen väderlek vid utplanteringen; äfven böra dessa Plantor vattnas i början, till de hunnit slå rötter och fästa sig i jorden, in fäller ej torcka, händer at de genast u- ton at vissna af, slå genast rot, och in- nom några veckor visa samma frodighet med de andre Potates landen; sedan ogrä- set börjar infinna sig, myllar man och sköter detta på samma sätt som de öfri- ga Potates landen; Då man om hösten vid upptagningen får hugna sig af en oförväntad skörd, af unga och til nästa år Plantering tjenliga Potäter, som har den nytta med sig, at de äro af en mycket bättre art, och dubbelt mera gifvande än det gamla utvuxne ut- sädet: — Till bevis på skillnaden emel- lan gammalt och ungt utsäde, får jag anföra ett af mina rön i den vägen:

4:o Sättet i gammal Åkerlinda

...delet skall lida; dock vinnes mycket

...höjas med korteng och efter en eller nordan...

Sommaren 1811 förskaffade jag mig med 1/4 tunna af detta slags utsäde — 1812 som var en ragnig kall sommar utsattes detta frö, tillika med 3 tunnor af gammalt utsäde den 4:de Junii. Under Sommaren sköttes allt lika — och vid upptagningen, som inträffade kring den 9:de Sep- tember, skördades af det unga utsädet eller 1/4 tunna, 5 tunnor medelmåttigt stora Po- tater och således 20:de kornet — af det gam- la utsädet eller 3 tunnor endast 15 tunnor och således bara 5:te kornet — Haraf ses skillnaden emellan frö och frö —

I anseende till utsädets groning före ut- planteringen, bör man tidigt låta dem börja at gro, sist i Martii månad; dock sålunda; at fröet ingalunda kommer at legga i hög, eller i djupa kärl, som hittils varit vanligt; utan bör hvart och ett frö åtkomma luften, då groningen går ganska

...nen:

...er Potatoes
...dese jordens
...ig marck
...och för-
...bröd och
...stag kallas
...dat något
...manhet,
...n den med
... at herr
...få som
...till en
...rå de
...andtman-
...urevida
...hvad i ar-
...d, kallade
...ndet deri-
...t af hvad
...r kan jag
...rne blifva
...nom stad
...; och at
...allmogen
...handlande
...varande
...o nöden
...n allmogen

långsamt, men blir desto bättre:— För at vinna detta ändamål måtte man förse sig med låga och vida lådor, som fyllas med Potäter, och sålunda sättes på hwarandra, at den ena med ett qvarters tjokt träd mellansättande är skild ifrån den andra, på det luften fritt må åtkomma uttsädet, som ej får ligga högst 2:ne Varf; har man tillräckligt rum, bör man så mycket tidigare låta dem gro, och sätta dem endast ett varf uti gronings lådan.— Den, som ej har öfver en tunnas uttsäde, kan utan desse lådor betjena sig af golfvet i ett varmt rum, där Potäterne tunt utbredas till groning — Här märkes äfven mycken skillnad emellan uttsäde som på kortare och längre tid utspruckit; orsaken tör kemister till at utröna; för mig det har jag funnit, at Potäter som legat i hög och

och oförtäckte gro mycket fort och göra långa och klena grodder; men då desse komma i jorden afsomnar grodden bortt, och en ny skjuter ut tätt vid den andra, hwartill fordras flera veckors tid; då de som på längre tid blifvit grodda, hafva ~~kortta~~ men tjocka grodder, och strax efter utplanteringen skjuta rot, och om 6 à 8 dagar komma med sina gröna blad uter jordens skjöte för at af luften emottaga dess välgörande Particlar —

At sönderstycka Potäterne i 2:ne eller flera delar har jag äfven försökt, men altid funnit mig bäst vid de ostyckade; i synnerhet har jag försedt mig med semn stora och ej små till uttsäde — De små och minsta recommenderas af de fleste Hushålls Skrifter till uttsäde, men detta lyckas sällan i vårt Nordliga klimat, så väl som af den stora sorten och twiflar jag mycket härpå, huru vida

ett mindre mogit frö kan äga företräde fram för det fullmogna — Månne det ej förhåller sig med denna frukt som med andre sädes arter, at det Stridaste och fullmogne bör väljas til utsäde —

1:o Planterings Sättet i öppen och Sten fri åker med tiiväckelig reglla.

Härtil väljer man den magra och af ogräs mäst besvärade åker — Har man god til gång på gödsel, gödes och plöjes detta åkerstycke hösten förut, men i annat fall lämnas den ogödd til nästa våhr; åkern lämnas i vinter fåhr, sålunda at rata och djupa fåror köres tätt til hwarandra långs efter åkern, utan at desse til vintern blir igen harfvade, som annars är bruckeligt —

Våhren derpå, så snart tjälen til ett quarter, eller något deröfver gått ur åkern

---

4:o Sättet i gammal åkerlinda — 65.

64.

63.

62.

...delet skall lida; dock ännu mycket

61

börjas med harfning och efter en eller par dagar med plöjningen, då åkern lämnas oharfvad at torka — Sedan tjälen är aldeles borta ur åkern, börjas utan at uppskiuta någon dag med Planteringen på följande sätt —

Härtil fordras en så kallad gång plog, sådan som nyligen blifvit förfärdigat enkom til detta ändamål, och kan detta Instrument, i anseende til dess änkelhet (utom billen hwartil fordras en smed) förfärdigas af hwar bonde; den drages af en häst och styres af en karl med tilhjelp af ett barn, som leder hästen rätt efter åkern til at befordra räta bänkar — Äfwen fordras härtil twänne snoren, så långa at bänkarne öfver hela åkerstycket kunna utmärkas; i bägge ändarne af dessa snoren fästas alns långe Kappar, hwilka komma at tjena til twänne ändamål —

...genom ett fält blifvit från sitt ... ...

Remlegen at mäta bänkarnes samt gångarnes bredd och tillika at medelst dessas ned stickande i jorden utspänna snöret rätt och stilt öfver åkern –

Nu börjas planteringen sålunda, det ena af snören utspännes öfver åkern 2 quarter ifrån ren eller åkerns början, och det andra en kapplängd som blir en aln ifrån det första snöret inpå åkern – På andra sidan af dessa snören utsättas Potäterna sålunda, at på en aln i quadrat, lägga sina Potater, ett i hvart horn af quadraten och den 5te midtpå; på detta sätt fortfares utefter hela bänken, di Potäterne komma at ligga i 3ne Rader, men i den medlersta hälften mindre än vid kanterna; är utsädet af den mindre sorten, kan man sätta dem något tätare och sålunda at lika många komma uti den mittersta raden, som vid bägge kanterna dock ej tätare än 2 quarter emellan hvart frö – Härtill fordras ett öfvadt handalag

4de Sättet i gammal åkerlinda

om arbetet skall lida; dock vinnes mycket derigenom at 2ne personer fördeles till hvar bänk och bägge äro försedde med en liten korg med utsäde, då den ena går utföre och utlägger utsädet på sätt som förr sagt är, på ena sidan om bänken och den andra å andra sidan uppföre – Sedan upptages första snöret och flyttas en kapplängd ifrån det andra eller en aln och kommer detta at utgöra gång, äfven upptages det andra snöret och flyttas åter en kapplängd, och kommer detta at utgöra bänk; nu utplanteras utsädet på samma sätt som vid första bänken och fortfares med de öfriga bänkarne på lika sätt, till så stor vidd man ämnat till Potatis land – Jag bör äfven nämna at denna plantering sker ofvanpå sjelfva ytan af åkern, utan at utsädet på något sätt nedtryckes i jorden – Äfven bör åkern förut väl harfvas och släddas eller vältas till aldeles jämn och hård, då planteringen går fortare, och utsädet får fastare botten under

sig som bidrar til dess bättre trefnad — är Åkern mager och förut ej blifvit gödd, fordras 2 à 3 Personer, utom de Personer som förrätta Planteringen, för at med brunnen käst eller spångödsel täcka hwart och att frö; härtill åtgår ganska litet gödsel, då man noga tillser, at hwart utsäde får en handfull gödsel som är tilräckeligt i den magraste åker —

Sedan hela åkerstycket på detta sätt blifvit planterat och gödt, köres med gångplogen midt uti gångarne, hwarvid iakttages at plogen ställes så, at endast utsädet blir betäckt med tre fingers tjockt jord, då både gångar och bänkar formeras på en gång och det gödslade utsädet blir betäckt af den jord som Plogen upphämtar ifrån gångarne. På detta sätt kunna 5 Personer med tilhjelp af en häst utplantera 6 à 8 tunnor om dagen (Bom åkern är förut gödd) och alt efter som folket är van med denna förrättning —

Om 2 à 3 veckor eller då ogräset börjar visa sig, köres å nyo i gångarne med gång plogen

som då upphämtar jord uti gångarne hwilken förqväfver alt ogräs — Längre fram på sommaren då stjälkarne hunnit til 1½ qvarter eller der under förnyas körningen med gångplogen, som altid ställes til det djup, som fordras til nödig mulls upphemtning — Nu komma stjelkarne at läggas i kull af Plogen, längs efter bänken och til större delen blifva betäckte med jord — Detta bidrar äfven mycket til en frodig växt, de kullagde stjelkarne skjuta nya rötter och en dubbel afkastning kan förväntas, emot Potäter som med Menniskjo hand blifvit ransade från ogräs och aldeles omyllade, som allmänt hittils varit vanligt —

Det torde finnas en och annan, som skulle tycka at desse kullagde stjelkar aldeles med ogräset blifva förqväfde; men mot satser visar sig nog om 3 à 4 dagar, då stjelkarne med mera frodighet än förrut upskjuta från sina gommon — Med denna körning fortfares så ofta ogräset visar sig — är sommaren mycket torr och varm köres så mycket

oftare, men i en kall och ragnig Sommar mera
sparsamt, ehuru ogräset då skulle fordra en
flitigare körning: men då torde det vara
rådlegare, at spandera några dagsverken
till rånsningen med hand, än at djupt ne
täcka Potäterne med en våt och kall jord.

Till uptagning fordras 2:ne Personer fördelte
på hvar bänk, den ena försedd med en lätt tv
grenig grafta, då den andra med händerne
uprifver stjelkarne, hvilka läggas uti
gången, och sedan af den andra Person
med mull öfvertäckes, som till nästa års
säde (härmed förstås Kornsäde, som altid vä
frodigt efter Potäter) mycket göder åkern
och bör noga tillses at inga stjelkar lämna
ofvanpå efter uptagningen, som komma
året derpå at ligga i vägen för harf och Plo

2:o Planterings sättet i stenig åker me
grein Matmylla

~~Med Gödning och Plöjning förfares på
samma sätt som vid första sättet, Uti
ningen uptagningen som har blifvit omn~~

4:o Sättet i gammal Åkerlinda

Sedan åkern således är väl plöjd och harfvad
löstages ifrån gångplogen den med kakor
fästade mullfösan eller vingen — En fåra
upköres 2 quarter ifrån ren rätt utföre åkern,
uti denne fåra nedsättes af en annan person
Potäterne 2 quarter ifrån hvart annat, eller
något glesare, om utsädet är af stor sort.
Är åkern ej gödd hösten förut, gödes på
samma sätt som vid första sättet — Sedan
plöjes en ny fåra 2 quarter från den
förra och förfares med utsädet och
gödseln på samma sätt, 3:e fåran upplö
jes och planteras som de förra och altid
2 quarter mellan hvar fåra; dessa tre
fåror komma at utgöra bänk, ifrån
3:dje fåran lämnas ett mellanrum af en aln,
som kommer at utgöra gång, och en ny bänk
plöjes och planteras på lika sätt som den
första och så vidare till så stor vidd man
åstundar plantera — Sedan påsättes mull
fösan, och köres uti gångarne på lika sätt

som vid första sättet; men ställes plogen så grunt at endast utsädet blir väl täkt med den jord, som nedfaller under kiörandet från fårbalkarne — Myllningen förrättas då ogräset visar sig lika med första sättet; och bör man tidigt från början gräfva ogräset, och esdra ut, med andra och tredje myllningen till ogräs och skjelkar blir för länga, då myllningen ej kommer at göra sin fulla värkan — Uptagningen förrättas lika med första sättet —

3º Planteringssättet i Lerjord:

Lerjorden fordrar lika planteringssätt, som första sättet beskrifver, med den skillnad, at endast 2ne skader planteras på hwar bänk som nu kommer at utgöra endast 2 qvarter emellan snören, så at den ena käppen som bänken mätes med är 2 och den andra hwarmed gången mätes 4 qvarter — Denna jordart, får ej så djup myllning som den förra, hwarföre man låter nöja sig med 2ne myllningar — Uptagningen blir lika med de andra sätten —

4º Sättet i gammal Åkerlinda

Med käppen som drages af en käpp, sönderskäres den till plantering ämnade linden i räta sträk, 6 qvarter emellan det som blir till bänk, och 4 till gången, och på det bänkarne må bli räta, kan man nyttja snöre, hwarefter kanten hedes; på bänkarne eller den bredare skärningen utplanteras Potater enligt första sättet och gödes med tjenlig gödsel för Potaten, och i brist deraf med någon annan gödsel, som nu ej bör hushållas med, om torfven skall komma till förruttnelse — På dessa utplanterade bänkar lägges den ifrån gångarne tagne torfven med gräsidan nedvänd, så at Potaterne komma at ligga emellan 2ne torfvar, — Ytterligare tages mull ifrån gångarne, hwarmed alla öppningar igentäppes, för at hindra luften at komma emellan torfven som förordsakar missväxt —

Vidare har man ej at befatta med detta Potatisland före uptagningen, som förrättas

på lika sätt, som i annan åker med små gräf-
tor, hvarvid behöfs Husbondens tillsyn at torf-
ven blir väl sönder gräftad, om han ej än-
nan vill at hälften af Potaterne skall
lämna i torfven, som komma hvarken män-
niskor eller Kreatur till nytta — Genom
detta Planterings sätt vinnes den fördel
at en gammal utvuxen mark, som hade
kostadt penningar och arbete at låta upp-
gräfta, ersätter mångdubbelt det derpå
nerlagda arbetet, med Potater, och lämna
jorden i ett tillstånd, som aldrig genom
gräftning eller plöjning på en Sommar
kunnat erhållas — Har Sommaren ej varit
alt för torr och med gödseln ej blifvit
för mycket hushållad, kan detta land
våhren derpå besås med korn, som med
sin frodighet skall befästa Potatis plan-
teringen i hända —

På lika sätt kunna Potater planteras
hvar som hälst, då någon jord torfva fin-
skulle Stenar och Rötter hindra hiftens gå-
kan man betjena sig af en vasser spada

til torfvens borttagning. Den som upptager
åker och ej förut planterar Potater
i torf på detta stället, som ämnas till åker
bör anses för miss hushållare; All torf blir här
genom förvandlad till swart mylla, som en-
dast lättar arbetet vid gräftningen; och
dessutom lämnar et förskott i sitt vård
tillstånd, till Arbetets bättre gång som
aldrig annars kan erhållas.

5te Sättet å Tufwig mark

Marken som blifvit ämnad till denna Plan-
tering, bör genom ett eller flere diken befri-
as från öfwerflödig väta, Hösten förut; på det
arbetet våren derpå må kunna sånyckt —
tidigare börjas; Är marken mycket tufwig —
kunna de största afskäras, hemföras och be-
was till en förträfflig gödsel, våren derpå
så snart kälan lämnat jorden, börjas plan-
teringen sålunda — Till 6 quarter bred land —

genom ett såll blifvit från skilt

tilljämnas af den tufviga marken
hvarpå utplanteras Potates Utsäde
lika som i 4:de sättet och godes på samma
sätt, ytterligare jämnas till en ny banck
näst intill den 1:sta med hvars tufvor 1:sta
Bäncken betäckes med gräs sidan nervänd —
skulle dessa tufvor vara allt för stora bör
de styckas i mindre skifvor så att stocka-
terna ei komma att bli utstängde från
allvarnia, — ifrån gången som ned ei bör
bredare än en vanlig gång i Öppen Åker —
tages jord och fylles igen alla öppningar
och hål som torfven lämnar obetäckta; —
på detta sätt fortfares till den vidd man
har utsådd till, och lämnar för öfrigt
detta i naturens välgörande händer till hösten
utan att behöfva mylla eller på
något sätt befria det från ogräs som
som här i anseende till den rådande

7

som blifvit vänd i dagen alldeles icke kan
rota sig.

Upptagningen förrättas efter 4:de
sättet, och när man äfven här hugnas sig
af en rik skörd af Potater.

Året derpå planteras potatesen i samma
land för att sämjighet bättre befordras
måtte, till fullkomlig rötning, som då förrättas
efter 4:de sättet — Sedermera kan den-
na mark användas efter godtfinnande både
till Åker och Äng, och vidare fortfara med
den tufviga marken.

War och en som med flit och drift
griper sig an i detta arbete torde snart
finna att detta är genaste vägen att uppodla
oländig mark, och som större delen
af Jordägarena hafva öfverflöd på dylik
jord — skulle således gärna emot
vissa Uppodlings vilkor afstå ett —

Not. utf. d. 5. Febr. 1818. ...

Styrke sådan jord till den fattiga ömt-
hyssningen som härigenom blef upmuntrad
till arbetsamhet. Härigenom blefve an-
ledningar till Torps inrättande och
snart skulle man se större delen af våra
med mässa betäckta fält stå under odlingar.

Nödig Underrättelse om sätt att förvara Potäter öfwer Wintern.

De som äro försedda med goda källare hafva
ingen svårighet att förvara Potäter om-
öfwer hela året, men som nästan ingen af all-
mogen utom några få af Ståndspersonerna
för 9. à 10. år tillbakas planterat potäter
så har behofvet icke häller ansett nödigt
källare inrättningen hvilket torde vara
orsaken hvarföre källare här å orten
äro så sällsynte, och som svårigheten
att förvara Potatis Utsädet öfwer vintern

hittills hufwudsakeligen bidragit till Cul-
tiveringens saknade framsteg här å orten
så torde det vara nödigt, för var och en
som till någon del funnit denna jordfruckts
stora nytta att genom källares inrättande un-
danröja denna svårighet dessa torde väl med
föga liten kostnad och arbete, men då de af
träd till potäternas förvarande äro mycket
bättre ann sten källare och ej på långt när så
kostsamma, kan jag ej finna varföre icke hvar
Bonde kunde förse sig med en liten potatis käl-
lare af träd, som då den blir upptimrad
af sott swin timmer och omlagd i jorden
med torr sand kan utharda minst 50. à 60 år
mot röta, men som detta i hast icke kan blifwa
påtänckt, vill jag endast nämna en annan
utväg att i mindre partier Conservera utsä-
det öfwer Wintern.

En grop Uppkastas under Dörr eller

Stugu golfvet, hvaruti kan med stor fördel nedsättas Potäter, endast man i akttager den omständigheten att då Potäter skall inläggas i Källare eller något annat förvarings rum, böra de alltid med försiktighet inläggas uti torr sand, utan att de förut med vatten blefvit skjölde, torkade eller på något sätt blottställda för luften utan så snart de blefvit af jorden upptagne, genast insättas i torr sand för sagt ar- då de hålla sig mycket friska och tunn skaly öfwer hela winteren utan att vara blottställde för någon olägenhet.

Gropar kunna äfwen upkastas i torra sandbackar hvaruti Potäter öfwer vinteren kan förvaras, men som sådana på alla ställen ej äro att tillgå, och dess utom de på läglänthare trackter belägne, ~~[illegible]~~ lätt kunde bli uppfyld med vatten dämmen ej ä[illegible]

tillfälle att rädda sitt utsäde, och dess utom gropar under golf hela winteren äro tillgängelige och kunna lätt med ett dike befrias ifrån all tillflytande vatn.

Att till Bröd-Mjöhl och Sterkelse använde Potäter —

Dett är alltid tvänne hufvudsakelige ändamål hvarefter en jordbrukare bör sträfva 1mo att med minsta arbete och kostnad erhålla den högsta afkastning af sin Jord. 2do att på bästa och mäst lönande sätt förädla de råa ämnen han af sitt jordbruk erhållen.

Dett är redan en allment bekant sak att af rifna potäter erhålles ett ganska fint och hvitt mjöl eller stärkelse men som dett hittils bekanta refnings sättet, medfört ett kostsamt arbete har detta endast af några få stånds personer i förätt blifvit practicerat, äfwen har man ännu ej vetat betjena sig af dett gropva[illegible]

skrädet som till så stor del öfverblir vid
stärkelse beredningen då detta likvist inneha-
ler många delar mera födände ämnen än det
fina som vanligt erhålles, så okunnigheten
har gott så vida att man icke vågatt gif-
va den grofva massan åt boskapen såsom
skadande för dess hälsa.

Att medelst frysning erhålla det
mjöl ämne potäterna innehålla har af
åtskilliga blefvit försökt och äfven ge-
nom allmänna skrifter kommit till
allmenhetens kunskap — detta såväl
som flere andra sätt att använda den-
na jord frukt, har äfven af mig blif-
vit försökt, men altid funnit dem —
mindre lönände — och har derföre gjort
obetydliga framsteg uti den vägen —

Prot. utg. d. 5. Feb. 1818.

Anmärkningar vid afhandlingen:

Underrättelse om ...

jag vill derföre anföra att af de bäst lyc-
kade försöken att medelst rifning af de råa —
potäterna erhålla Bröd Mjöl och Stärkelse —
1813. om hösten kom mina Potäter att stå
oupptagna närmare Mickaeli i anseende till
den vackra och varma väderleken som hela
Hösten Continuerade — men som en hastig
påkommande frost hindrade upptagningen
hände att 15 tunnor Potäter af kjöld blefvo —
skadde, Nu var jag ganska brydd på vad sätt
dessa i hast skulle till nytta kunna använ-
das — att bränna dem till Brenvin hade va-
rit bästa utvägen men som den då varande
Brenvins Brennings inskränkningen i Lan-
det hade satt Bommar för denna utväg
blef jag tvungen upptänka någon annan —
och föll på det rådet att försöka använ-
da dem till bröd bakning satt derföre

genom ett sätt blefvitt från silat ... (?)

Anmärkningar vid afhandlingen:

Underrättelse om Jordpäron eller Potatoes plantering uti öppen åker af flere jordarter, i synnerhet på linder och tufvig mark [illegible]

koka att mindre starti af de frusna Potato-
ne för att på det vanliga sättet med tillhjelp
af mjöl baka den till Bröd, men fant genast
vid kokningen att detta ej skulle lyckas, de
de kokade Potaterne befants vara mycket
hårda, baska, och till större delen alldeles svarta
jag föll således på den tankan att om Potäter-
ne på något sätt kunde sönder rifvas, så kun-
de det bättre lyckas att med tillsats af mjöl
drifva dem i gäsning, till detta ändamåls vin-
nande inrättades ett Sirculert rifjern af
Järnbleck, detta fästades sedan på en rund
trä kubbe som blef satt på en Järnvef-
denna änkla inrättning sattes uti en hag-
tunna hvaröfver fästades en fyrkantig och på
ända ~~af~~ motrefjernet skild Tratt något
vidare i sin öfra ända, och var nu inrättnin-
gen färdig att proberas, af de frusna

71. ~~65~~

Potaterna sattes lekt i Tratten föratt
[illegible] utslaget, men fant att refjernet ej sön-
[illegible] slåsse den refna massan ifrån sig utan
gorde arbetet långsamt flere försök gordes
att afhjelpa denna olägenhet och fant slute-
ligen på det rådet, att slå vatn uti Tunnan
ända upp till rifjernet, och skjölde vatnet nu ga-
[illegible]ort allt vad som fastnade och inrättningen —
[illegible]ifade god verkan, inemot tunna uppmu-
[illegible]ades 1. Tunna Potäter, sedermera har jag
gjort smärre förbättringar härtill men finner
ännu dess ofullkomlighet i anseende dertill
att en tunn skifva af hvar Potät lämnar —
osönderrifven, som sedan medan så kallad
[illegible]ifsell uti ett kar fylt med vatn från skiljes,
uti denna rifna massa och sedan vatnet
genom ett sål blifvit frånsilat, [illegible]

ink. d. 30. Sept. 1816. N:o 432.
Prot. uppl. d. 5. Febr. 1818. [illegible]

Anmärkningar vid afhandlingen:

Underrättelse om Jordpäron eller Potatoes plantering uti öppen åker af flere jordarter, i synnerhet på linda och tufvig mark

Koka ett mindre Parti af de frusna Potater

lades rågmjöl tillika med något jäst; [illegible] någon mera nyttig upptäckt i detta fall
och efter några timmar befant jag massan [illegible] och emedlertid kan detta vid infallande Sädes
i full gäsning, detta bakades efter några timmars [illegible] vist, tjena till att möta en hotande hunger
mers gäsning till bröd, och gräddades på vanl- [illegible] land Allmogen; — en Rif maskin blir således
ligt sätt, som mjukt hadde detta alla [illegible] af största vigt att göra för allmänheten bekant
egenskaper af råg bröd men sedan dett hade [illegible] och tviflar jag ingalunda på att icke ett fullkom-
torkatt blef dett hårt och liknade illa gäsfa- [illegible] ligt instrument kan till Potaters rifning på-
rågbröd, sedermera har jag gjort åtskilliga [illegible] sättas, emedan min ända uppfinning har jemn-
försök, att af ofrusna äfwen tillvärka [illegible] ett tämmeligen nådd.
bröd, men alltid fått samma utslag ända
till förleden höst, då jag af en oförmodad [illegible]
händelse fant på ett sätt hwarigenom
man af Potäten kan erhålla ett ganska
godt och mört bröd — och som jag för vidlyf-
tighetens skull, förtigar anledningen
till denna Upptäckt, får jag endast nämn- [illegible]
na sättet som kunde ge anledning till

Då man vill anstalta bakst af Potater
tillagas således swidez aldeles som till Råg-
bröd bakst, denna deg börjar att surna i 24
dygn; sedan till malas 1. eller flera tunnor
Potäter, allt efter Bakstens storlek med
rifjeln uti ett kar fullt med vatten afskiljes
allt dett orena, derpå låter man dett fina
mjölet som följer med Vattnet, rinna genom
ett såll då dett grofva stannar å sållet —

Koka ett mindre Parti af de ... Potat...

Som sedan alt vatn blifvitt vad ur
framat, sättes i degtråget — sedan hela
tiermalningen på detta sätt blifvitt från
skilt, sättes den fina degen åfven i trä-
gett hvari sedan inknådas till vanlig sk
degset och sättes på något varmt ställe
till att gäsa och efter några timmars gä
ning uppbakas degen på det vanliga sä
tet, då man erhåller ett godt och väl sma
ligt bröd som kan till ingen del skiljas
från rent rågbröd. Det fina som blif-
vitt genom sållet afskilt låter man
ytterligare gå genom en hårdsikt — sedan
på omslås å eller kall vatn i 8 a 10 dygn
och för hvarje gång omrör mat sjelf — då
man sedan på vanligt vis låter detta

Prot. utg. d. 5. Febr. 1818. ...

Anmärkningar vid afhandlingen:

Underrättelse om Jordpäron eller Potatoes plantering uti öppen åker af flere jordarter, i synnerhet på linder och tufvig mark, jemte nödig undervisning om sättet at för...

---

torka på något kläde i varmt rum
varaf man erhåller det finaste och vitaste
mjöl som i godhet upgår emot stärkelse;
Resultatet af detta användnings sätt
är ungefärligen följande:
Af 1 Tunna Potater erhålles 15 ℔
fint mjöl eller stärkelse som efter Vetmjöls
priset uptages till 12 ß pr ℔ Rd. Summa
5 Rd: 36 ß — Det grofva skradet som uphe-
fas till Bröd hvaraf enligt anstälts försök
mot 2 tunna korn som efter ortens medel
pris uptages till 6 Rd: Då för besvä-
ret vid Potaternas rifning, skölj vatning
och torkning afdrages 3 6 ß 3 r: blifver be-
talningen för 1 Tunna Potater 9 Rd:
Detta later otroligt i anseende till hittils
kända värdet å denna jord frukt men
om försök härmed anställes och alt
...ningen ...

ink. d. 30. Sept. 1816. N:o 432. 78.

Not. uppl. d. 5. Febr. 1818. [illegible]

Anmärkningar vid afhandlingen:

Underrättelse om Jordpäron eller Potatoes plantering uti öppen åker af flere jordarter, i synnerhet på linda och tufvig mark, jemte nödig undervisning om sättet att förvara samt använda potatoes till bröd och mjöl af A: Lundhson.

noga i achttages torde behållningen blifva ännu större.

Förde bland allmogen som sällan nyttja torrt bröd utan af sitt korn om stampen anstället bakat hvarannan eller 3:dje dag, skulle Potaterna kunna medverka till hjelp af korn mjöl göra till bröd föda, och således i missväxt år med ganska litet spanmål komma till rätta utan att behöfva utblanda sitt bröd, med sonder hackad och malad halm och agnar — som dessutom gör brödet mindre födande och skadligt för hälsan. Att koka och sönderkrossa Potaterna till bröd bakning är väl genaste vägen men då går man miste om slett fina

74. 62.

mjölet, och dessutom blir brödet ei så godt som af rifna, derföre blir dett nödigt att förse sig med någ maskin om man vill hålla all möjlig nytta af Potaterna.

På endera af dessa sätten kunde en sonde med 6. personers hushåll använda minst 18 Tunnor Potater till bröd, hvaraf erhålles 13. ~~tt~~ 10 ld. fint mjöl, som (57) kan användas till affallen hvarföre erhålles efter nuvarande Hvetmjöls pris 5.472 — som förslår till krono utskylder för 4:de mantal, härigenom besparas dessutom 9. Tunnor Spanmål som kan förvaras till inträffande missväxt år.

Således borde ingen eftertänksam hushållare ge sig till freds förän han örligen kan vara försedd med 5. [illegible]

Anmärkningar vid afhandlingen:

Underrättelse om Jordpäron eller Potatoes plantering uti öppen åker af flere jordarter, i synnerhet på Linda och tufvig mark; jemte nödig undervisning om sättet at förvara, samt använda potatoes till bröd och mjöhl af A. Lundson.

Uti inledningen, ...

Potater för hvar person han nödgas underhålla; Sedan man kommit att rätt känna värdet af denna välsignade frukt, skall man finna att äfven detta blir oumbärkeligt.

Min kära Hushållare och du ve... va må som icke för att bedömma felaktigheter, utan i afsikt att finna större tillgångar till ditt och di dinas underhåll; Börja utan uppskof att plantera Potater äfven i stort, och anse dina Potates landsskötsel ibland dina vigtigaste göromål; genom vanskötsel kan du äfven komma mera skada än gangor för denna planterings utspridande — du skall snart blifva

15

uppmuntrad att använda hela din förmåga på jordens upodlande; Dina behyggare skola snart skö... ...pras din landsskötsel skall uppföra och dina efterkommande skall med ...hetnad försig skjelf och staten efterfölja ditt exempel.

Huru denna frukt vid matlagning användes torde vara mindre nödigt omnämna emedan en hushål... ...ktig matmoder sällan blir rådlös vid andra tillfällen än vid bristande tillgång. Ett får jag endast gjo tillkänna att då Potater skall kokas bör detta ske med mycket litet vatn om de annars skola behålla sin naturliga godhet.

Detta sker med minsta omgång då man låter vatnett uppkoka in

nar Potaterna isättes och
vid andra Upkokningen afhälle
vattnett fårnära att endast en fjer-
dedels kanna lämnas i Kokkäril
let som sedan väl betäckes med
ett lock och lyftas på elden; Kok-
ningen fortsättes vidare med
eld tills potärna blifvitt mjuka

Tiuagg

Skulle någon finna sig vid att
uphöra med dett vanliga ensädet
och Sirculera med Potater Korn och
Råg såsom hittils bäst kända väx
ter, kan åkern indelas sålunda
att en fjerdedel gödes och besås med
Potater en fjerdedel med Korn

~~och~~ en fjärdedel Råg och en fjerdedel
i rent träde, som om hösten besås
med Råg — härtill fordras väl mycken
gödsell men om den vanliga gödnings
methoden sålunda blifveit ändrad att
all gödsell om hösten utslagades
och nerplöjdes skulle minst 25 procent
af gödseln komma till nytta som
annars genom utlakning går förlorad
då gödsell på dett vanliga vis utföres

ink. d. 30. Sept. 1816. N:o 432.
Not. utsk. d. 5. Febr. 1818. Sjul

Anmärkningar vid afhandlingen:

Underrättelse om Jordpäron eller Potatoes
plantering uti öppen åker af flere jordar-
ter, i synnerhet på Linder och tufvig mark
jämte nödig undervisning om sättet att för-
vara samt använda potatoes till bröd och
mjöl af M: Lundsson.

Uti inledningen, som af misstag kallas
indelning, har herr Lundsson ordat något

Not. uppl. d. 5. Febr. 1818. Thul

Koka ett mindre Parti af de swara Potat...

Anmärkningar vid afhandlingen:

Underrättelse om Jordpäron eller Potatoes plantering uti öppen åker af flere jordarter, i synnerhet på linder och tufvig mark; jemte nödig underrisning om sättet at förvara samt använda potatoes till bröd och mjöl af A. Lundson.

Uti inledningen, som af misstag kallas indelning, har herr Lundson ordat något om Potatoes Planteringen i allmanhet, samt deröfver fällt loford, som den med ...

... at herr
... fått för som
... lidden
... träde
... landtman-
... Thereuida
... hwad i ar-
... kallade
... landet deri-
... af hwad
... han säg
... erne blifva
... nom Stad
... och et
... allmogen
... handthanda
... warande
... nöder
... allmogen

Prot. utg. d. 5. Febr. 1818. [illegible]

Anmärkningar vid afhandlingen:

Underrättelse om Jordpäron eller Potatoes plantering uti öppen åker af flere jordarter, i synnerhet på linder och tufvig mark, jemte nödig undervisning om sättet at förvara samt använda potatoes till bröd och mjöl af A: Lundson.

Uti inledningen, som af misstag kallas indelning, har herr Lundson ordat något om Potatoes Planteringen i allmänhet, samt deröfver fällt loford, som den med rätta förtjenar och de bevisa at herr Lundson är bland de snart sagt få, som genom odlingen i stort kommit till en riktig kännedom om dess företräde framför all annan hittils i landtmannaväg vanlig odling. — Huruvida en utvidgad Potatoes odling likväl i annan mon kan minska det så kallade landtskrögeriet, än så vida landet derigenom kunde producera något af hvad som nu köpes från andra orter kan jag icke inse, ty så vida behofverne blifva de samma, måste de fyllas genom stads eller landthandlandes försorg, och at en tilltagande välmåga hos allmogen skulle dämpa dess begär för landthandel står icke tillsammans med närvarande förhållanden, som är, at icke nöden utan vinningslystnaden drifver allmogen

at handelhandla, och att vinningslystnaden
i allmänhet gvässas af välmåga lär vara
misräknadt. Den som skrifver egenteligen
för landbyggdens upkomst borde efter
min tanke icke aldeles fördömma hand-
handeln derföre at den enligt nu gällan-
de författningar är olaglig, och den
som bor i en ort där handelhandel idkas
borde icke undgå finna den i många af-
seenden billig och befordrande land-
byggdens välmåga som den och i vissa
afseenden kunde vara något skadelig.

Om Utsädet: yttras, at så kärt det
är en hvar at bekomma en ymnig skörd
så angelägit är det ock at förse sig med
fröpotater updragne af skjelkar på
sätt som beskrifves.

Jag har ännu icke varit i tillfälle erfara
om dessa potater använde till frö i allmän-
het äro så mycket mera gifvande, som
herr Lundson med händelsen om 1811 års väx-
omnämner, doch har all anledning befrukta
at frösorten varit enda orsaken till en så
stor olikhet i växtligheten, och månne
icke de potater, som efter skiprning
vanlegen växa på skjelkarne böra hafva
nästan samma natur som desla.

Närmodeligen använder de af nya
sorten 1811 erhållne 5 Tunnor till frö
påföljande åren, och i denna händelse
hafva de icke bibehållit sin fruktsam-
het, ty herr Lundson har efter hvad
med säkerhet påminner hört icke

gordt de ymnigaste skördar efter utsädet
beräknadt, som framdeles närmare skall
anföra.

Den föreslagne gronings methoden
kan väl vara användbar, men om dess
företräde och nödvändighet är jag icke
öfvertygad. Väl har jag erfarit, at
grodd utspruckne på det föreslagne sättet
blir stadigare och icke i luften vissnar
så lätt, som de vita och långa groddarne
på potater, som legat i hög, men at der-
se, så framt de med tillbörlig varsamhet
hanteras, i jorden bortvissna är fullkom-
ligen falskt, och har jag flere gånger
erfarit, at då af en qvarters lång grodd
någon tum vid sättningen lemnat öfver
jordytan har denna del icke bortvissnat,
utan antagit en slags hårdhet
nästan som trädaktighet, tills plantan
hunnit rota sig och taga växt. De
potater ligga i hög och gro mycket
växa de så tillsammans at man svårligen
kan skiljas dem åt, utan at lösrycka
groddarne, och om de vid sättningen vara
samt utsättas för solsken, så vissna
de hastigt och komma sig icke mera
före, en omständighet som tydeligen
föranledt till herr Lundsons anmärk-
ning, helst han utkastar utsädet
på en större jordrymd innan någon
nedmyllning börjas, derföre har
mitt procedere varit, at då potaterne

om våren, i början af Maji månad, intagas
at gro, lägger man dem i pertkorgar
om ½ eller ¾ tunnas dragt, i hvilka
de efter fullandad groning orubbade
utbäras på åkern at utplanteras,
och om det är klart väder hållas
korgarne öfvertäckte. Detta gronings
sätt är beqvämt at begagnas, och uti
Zirkel-afknepningen, som är den omständig-
het hvaraf alla försöks godhet vid
planteringen endast kunnat bestånd-
mas, har jag ingen bestämd skilnad
kunnat finna i anledning af grodden
beskaffenhet.

De upgifne planterings sätten äro
visserligen användbara, men synas
dock mera tjenliga till anlyrning
för dem som vilja drifva potatoes
planteringen i stort än för en okun-
nig allmoge, som visst icke tilltror
sig företag af betydenhet, och de
som syfta deråt sakna visst icke
underrättelser i redan utkomne
hushålls böcker.

Ett nog öfverdrifvit beröm synes
herr Hundson lemna mullplogen
då vid beskrifningen af första plan-
terings sättet yttras, at genom dess
bruk fås dubbelt högre potatoes
afkastning, än genom anrning med
menniskohand. Jag har ända hit-
tils låtit verkställa sättningen nå-

-stan på vanligt sätt för hand, samt rån-
sat dels likaledes dels och genom sidig
öfvertäckning med spada, och har efter
utsäde och jordmån altid fått större
afkastning än herr Hundson, samt
sistledne sommar dubbelt, hvilket
lätt är räknat då herr Hundson efter
22 Tunnors utsäde på 4ra geomethriska
Tunnland skördat 200 Tunnor och har
skördes efter 30 Tunnors utsäde skör-
dats 540 Tunnor på intet fulla 5
geomethriska Tunnland. Afkastnin-
gen, hvarom herr Hundson på intet
ställe utlåter sig, bör enligt min re-
dan yttrade tanka vara den enda
säkra grunden at bedömma plante-
rings och odlings sättet, och då den till
sådan grad utfaller olika efter våra
sätt at odla potäter, så kan jag
för min del hvarken sjelf antaga eller
för andra recommendera herr Hund-
sons såsom de bästa. Då beskrif-
ning icke gifvits på den omnämde
mullplogen, som säkerligen är gan-
ska användbar, så anser mig bära
nämna, at den finnes uti Tanckar og
försök om Åker och Äng med dertill
nödige redskap af Joh. Trauner
pag. 163 med ritning Tab. 18 fig. 6.

Under 4 och 5 beskrefne plante-
rings sätt hafva före herr Hundson,

så vidt jag kanner icke af någon vart
här i orten begagnade. De äro gan=
ska nyttiga och användbara, hvarföre
det säkerligen vore af mycken nyt=
ta om allmogen genom underrättel=
ser och exempel kunde förmås efter
omständigheterna vidtaga dessa plan=
teringssätt.

Uti beskrifningen at till bröd
mjöl och stärkelse använda pota=
ter kommer Herr Hendson efter en
något tröttande berättelse om äfven=
tyren med dess rifmachin till sjelfva
resultatet, som blir, at af en Tunna
potater erhålles 15 ℔ stärkelse samt
dessutom bröd svarande mot 6 ℔ korn=
mjöl. Utur den, som är öfvertygad om
det stora misstaget i denna uppgift
kunna de betydliga vinstuträkningar=
ne icke annat än förefalla aldeles
förhastade och något motbjudande.

Jag har gjordt flere försök i sam=
ma väg, och funnit, tyvärr! at sedan
stärkelsen borttages blir af den
öfriga massan dels den lyras litet eller
intet bröd. Men äfven utan at
taga någon efterrättelse af mina
egna försök, som till äfventyrs kun=
de vara misslyckade ville jag grun=
da mitt omdöme på directa chemi=
ska försök och decompositionen af
potatoes substancen, som enligt

Londonska Åkerbruks Sällskapets anna=
ler blifvit med all vederbörlig noggran=
het verkställde af Doctor Pearson
i England, på de mest fodrande pota=
toes arter. Enligt dessa försök bestå
de så kallade Njurpotaterne af 72
till 68 delar vatten och 32 till 28 delar
mjöl, hvilket mjöl åter innehåller
17 till 15 delar stärkelse, 9 till 8 delar
fibröst ämnet och 6 till 5 delar upplö=
ligt slem. At man utur en Tunna
af en så beskaffad vara kan erhål=
la 15 ℔ stärkelse och bröd svarande
mot af 6 ℔ kornmjöl kan således
icke på vetenskapeliga grunder begripas.

Det vore högst önskeligt at Herr
Hendsons uppgift hade sin rigtighet och
kunde begagnas, dock fruktar jag at
hela upptäckten består i ett misstag
och enligt min tanka vore det ganska
förhastadt af ett upplyst Hushållnings=
sällskap, at enligt författarens begäran
låta trycka så oväntade uppgifter in=
nan de äro på det nogaste genom
ytterligare försök i sakkunnige mäns
öfvervaro bevisade.

Med säker erfarenhet om den
stora nyttan af en utvidgad potatoes
odling kan jag icke annat än lika
som Herr Hendson ifra derföre, och

vidkommande lämpeligaste sättet at den befordra, så har redan yttrat mig derom inför det Kejsl. Hushållnings Sällskapet som må pröfva alt och begagna det användbara.

Öfvertorneå och Turtula den 21 April 1816

Nils Ekström

Till Kejsl. Finska Hushållnings Sällskapet i Åbo.

Ödmjukt Memorial.

Af Kejserl. Finska Hushållnings Sällskapets Redogörelse till allmänheten, för dess förrättningar, ifrån den 1. Nov: 1815, till samma tid år 1816, inhämtas: att, oaktadt alla Kejserl. Hushålls Sällskapets oaftrötteliga bemödanden, nästan allt ifrån dess sammansättning, att utvidga Potates odlingen i Finland; denna likväl icke ännu vunnit större framsteg ibland Finska Allmogen, än att, med få undantag, några Kappmål utsäde utgjöra den vanliga odlingen, och att utom detta, medelst Kronans utgifter för Staten, ännu måste föras dem i händerna. Då likväl fördelen af denna växt, synas vara för ögonen för att man nisko fordrande: att fägna mig hos de behöfvande till dess ut- vid-

na allas för at gifvas åt Boskapen.

widgande, än utländningar hafwa förehålt dess odling och
funnit dess wälgiörande frukt.
Och som detta missbruk af Skogarnes hyggen, hwilket sy-
nes föranledt af wåra bönders okunnighet om wälfär-
den, at odla Potäter i större mängd och dem, som för-
stå mindre wara goda wintern förwara; Jag torde
mig hwarföre tillåtas, yttra mina tankar i detta äm-
ne; förmodandes ändtel af wälment nyt för allmänt wäl.
Mångfaldiga wälmente röster hafwa höjt sig i detta
ämne; men beklageligen utan grundad påföljd: Och
man förehåller, hwad icke en gång bör tänkas: at en
okunnig allmoge, hwars tanke förmåga är stängd af
möder och bekymmer, skal höja sig derhän, at rätta de brister
som localen gör nästan allestädes skiljaktiga, då man
gifwer den allmänna regler för en sådan odling, utan
fristående föreskrift om olika förhållanden wid utsättning
jordmån och locala skiljaktigheter. Den förfölgs,
tar lungt besinnande, nya förslag, gjör det orätt,
misslyckas och tager sitt parti at icke ofwera öfwer-
stiga förfädernes bana. Den will hellre stanna
i nya förslag. Och detta förutsätter nödwändigheten
för en hwar, som will informera allmogen i sin grå-
och tänkas: at wäl eftertänka och klart utföra sitt
ämne, med undanrödjande af alla förekommande hin-
der.
Efter min ödmjuka tanke fordrar swenska allmogen
ännu upplysning om de hufwudsakligaste regler för Po-
ta=Odlingen i stort; hwilka fordra utlåtande af wett-
gande om jordblandningar, hwilken fåfängeligt förut-
i desse wåra wanares tanke: Jag tror mig böra in-
skränka

skränka inom följande termer:
1.mo Huru man bör förhålla sig uti sand och lös jord i lätta utgjorda jordmånar.
2.do Huru, uti hwarjehanda lera och tungjord wäder.
3.tio Huru dessa Potäter rätteligen böra utwäljas til utsäde och
4.to Huru man fördelaktigast och med minsta kostnad, kan öfwer wintern förwara Potäter til förtäring och utsäde.
Och jag underställer ödmjukeligen Kongl. Hushållnings Sällskapets ofelbara omdöme, mitt besvarande af de fyra hufwudfrågor, fordrade:
1.mo. Den landtman, som har sand= eller lösjord, må den samma, efter forna wanligheten, men tredubbelt, öfwergöda med halfbrunnen gödsel, wäl plöja den länge liggande och i samma, hwarfwa och skudda den; derefter sätta Potäterne, sedan desse i warmt rum, hwilket i minne af byggd eller kokadt wattnet, något utspändt, eller blifwit, som man i allmän-het kallar det: mäknade / efter plöjning i hwarannan fåra, 1 aln emellan fårorna och 1/2 d:o emellan Potäterne i raden; de öfwertäckas med den jord som uppkastet utur blind fåran; Lemnas sedan utan med öppna fåror i 8 a 10 dagars tid eller tills ogräset börjar wisa sig; då harfwas öfwer landet med lätt trädharf, hwarmed, sedan Potäterne wäl uppkommit och framwuxit, när så behöfwes, plöjes längs efter blind-fårorna med en plog, som blifwit försedd med mull-skifor af 2ne korta afrundade breda stänger; hwilka kasta ut bada sidor hwarfwes jorden åt Potäterne. Hwarefter det ogräs som kan finnas sedan ännu qwarstår

na odlas för att gifwas at Boskape.

inwid Potäterna upgifwit och lemnadt på backen at förwissna; då hwart Potäterna blifwit mogna, afskära dess stjälkar som torkat å hålsen til klöfning, sedan i genast efter Potäternas upptagning; höstplöja åkern med rymliga fåror och nästa wårtid, så snart tjälen förswunnit och plogkammarne något uptorkat, utså gråkorn i öppen fåra, som harfwas nider twärt öfwer kammarne, och, så snart kornet, wid efterseende, finnes något grodde eller utspirekande, nedplöja dem til wanligt djup, samt efterbråka och wälta; då winnes hwardera, jämte rik gröda, det första året af Potäter, en lika rik det andra af Korn, tidigt färdig, innan frostnätterna sig inställa.

Skälen til det här projecterade förändringe emot förr wanligheten, torde icke behöfwa anföras.

2do. Den Landtman, som äger här ler- eller tung jord, han wälje sig det löseste stycke deraf som han äger, til ständigt Potäteland för flera år, plöje, harfwe och stänge det, såsom förut nämndt; men icke öfwergödt, utan sedan första fåran är uplöjd til fullning och Potäterna deruti utlagde på förenämndt afstånd, lägges, å hwarje Potät, en hand full af en blandning, bestående utaf groft sand som med förut är utkastad til 1/3 del, förrutnande wedspånor, bykaska, sågor och allt annat ruttet affall til 1/3 del och brunnen hästgödsel til 1/3 del, wäl sammanblandade; hwarefter Potäterna nedmyllas och skötas, såsom förut nämndt.

Denna får wäl icke första året rik belöning för sin möda

da; men sidst det 3dje, ganska försvarlig wäxt. Och har jag i flera år, å liten beskaffad jord, skördat efter 10. kannor utsäde årligen, 170. kannor och deröfwer, Potäter.

3tio. Orätt föreskrifwes i de flesta anwisningar om Potäte odlingen: at til utsäde wälja medel-stora Potäter. Desse äro wäl bättre än de små; men dock icke fullgoda.

Man granske all Potäte stånd wärligen, efter så fullända wäxt, som wi wanligen i Finland erhålla; och man får då se: de små Potäterna hårdt fastsittande wid modren, de halfwuxna eller medelstora löst med modren sammanhängande och de stora fullmogna alldeles skilda derifrån, såsom brutne af sig sjelfwe. Och som både naturen och erfarenhet lärer oss at allt ofullkomligt får gifwa dålig wäxt; i: icke en ung Kohwala derifrån undantagit, som af okunnoghet förgifwes, derföre: at de omogna gro nästan lika med de mogna. Så kan deraf med säkerhet beslutas: at, til utersättning, de mäst fullkomnade Potäterna äro de mäst gifwande, och at: som 3. 4. högst 5. färdiga stänglar för hwarje Potäte stånd utgjöra tilräckeligt antal; så må man hällre skära de stora i så många delar emellan groddarna, at 3. 4. à 5. ögon befinnes å hwarje stycke, endast at groddögonen upwändas, än sätta de medel-stora hela och de små 2. 3. à 6 flera tilsammans.

Hwad utur mogna Potäte slaget som bör wäljas; så känner jag intet mer gifwande och tillika wälsma-

kan-

kunde, ända intill dess de gro, när de länge få kallnade
[illegible] Potäterna. Hvad nu slutligen
4to angår förvarings ställe för Potäterna öfver vin-
tern; så gifves, efter min erfarenhet icke mer än
ett fullkomligt säkert och allmänneligen användbart
sätt; äfven för de största Potatis-förråder.
Goda källare för dricka och annat, äro derföre icke
tjenliga för vexter. Dessa vanligen [illegible]
af fuktighet, förutan alla förvägen i den vanli-
gen. Jordgropar i sandbackar äro säkrare; men
dessa [illegible] alla sandbackarne [illegible]
der de hårdt behöfvas och äro kostsamma i anseende
till bönders fattigdom, som i dem skulle bättre och
[illegible] vexterna. Och i de små jordgropar som
vanligen funnits hos allmogen, under deras [illegible]-
stugor, förvärrar de alldeles länge för kallnings tiden.
Men det säkraste jag ännu funnit, som och alle stä-
des kan nyttjas, är: att lägga Potäterna i högar,
alldeles ofvan jord, såsom vanliga kolhögar, å-
[illegible] och [illegible] beskrifning utarbeta-
3 Sommar var tid har jag [illegible] vin-
tern öfver och under till kallnings tiden, med den fram-
gång: att icke [illegible] Potät befunnits annorledes
beskaffad än då de nedlades, om icke någon gnag-
[illegible] för Potät smittat någon sig närliggande.
Och kunna i högar af 3. alnars bredd och 14. alnars
längd omkring 30. tunnor Potäter rymmas.
Icke större, men väl mindre böra dessa göras; hvilket
var-

varligast vid mindre förråder: emedan hvarje hög
bör på en gång tömmas.
Min Potatis-plantering af 10. tunnors utsäde, kan
väl icke anses vara stor; men har varit stor nog
i anseende till förmindskad afskattning; sedan Bön-
derne omkring mig, uppmuntrade af mitt exempel och
af mig fournerade med utsäde, nästan allmänt,
[illegible] sin plantering: att flera detta år utsatt
ända till tjugu tunnor och derjemte eftergjöra mina
förvarings högar.
Måtte allmogen, allestädes i Finland, komma
i [illegible] om Potatis odling, med den jag
[illegible] mitt [illegible]! Svält och Nödbröd,
skola då hafva blifvit ord, som icke med lidande
magar behöfva förklaras. Åbo den 29. Julii
1817.

[illegible]

var ollas för att gifvas åt Boskapen.

Råd till potatoes plantningens ut-
vidgande och förbättrande meddela-
de utaf Kejserl. Finska Hushåll-
nings Sällskapet.

Odlandet af den välsignade Po-
tatoes ~~plantan~~ växten gör uti vårt Land
år från år större framsteg, och
med tiden skall denna växt ofel-
bart anses för vårt nordliga läge
~~men~~ likaså lämpelig och säker ~~än~~ som Sädes
växten. Uti sjelfva Lappmarken,
där ingen Säd ~~trifves~~ mognar, od-
las likväl potäter med mycken för-
mån. Flere orter, men särdeles Ny-
land, medlersta delen af Tavastland
vissa delar af Åbo Län, Säkkijärvi
Socken uti Wiborgs- och Soknarne Kro-
Gamla-Carleby i Wasa-Län, drifva
denna odling med så berömvärd
flit, att icke allenast folket, dess
under större delen af året, deraf har
sin förnämsta föda, utan besparas
äfven spannmål derigenom, att potä-
ter användas till brännvinsbränning,
ja! en och annan har lärt sig
inse det de med god uträkning kun-
na odlas för att gifvas åt Boskapen.

men, såsom uti dessa orter kan att
och annat vara att vid odlingen an-
märka, och ingenstädes i vårt land
sköts ännu potatoes planteringen
med så litet arbete som möjeligen
ske kunde. Uti de flesta ~~lands~~
~~orter~~ trakter af ~~det inre~~ Landets inre och
nordliga delar, men i synnerhet uti
Kuopio och Wiborgs Län, utaf man
deremot ~~det~~ antingen als icke, ~~det~~ eller ock endast nä-
gra Lappar, ehuru just potatoerne
borde för dessa orter, som idka sved-
jande, och hafva svåra åkrar, ut-
göra ett hufvudsäde. Potatoerne tref-
vas nemligen väl uti Svedor och för
deras åkrar, som ~~i~~ merendels
begagnas endast till kornsäde, skulle
potatoerne särdeles väl skicka ~~sig för~~
sig uti trädesgärdet. Sällskapet har
igenom Landets Regerings hulda
omsorg varit uti tillfälle att i 18.
års tid, igenom utdelande af ~~potä-~~ första utsädet ×
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~framsteg~~, äfvensom att igenom belö-
ningar och hedersteckn utmärka de
Landsmän, som gjort sig om denna

× på flere orter uppmuntra Allmo-
n till att begynna odlingen
f potäter,

odlings framsteg utmärkt väl för-
tjente, men har derjemte framför
allt aktat nödigt, att meddela sina
Landsmän ~~några~~ följande råd, igenom hvil-
kas iakttagande ~~det~~ bör lyckas ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ att med samma arbete som
förut ~~kunna~~ blifvit uppå pota-
toes odling använd, kunna fram-
bringa en vida större mängd po-
täter.

1. Om valet af potatoes utsäde.

En och hvar är mån att skaffa
sig ~~att~~ smakeligt potatoes slag, men
sällan gifver man akt uppå den
stora skillnaden uti särskilda
potatoes arters närande förmåga.
Vill man undersöka detta, kan re-
dan mycken upplysning vinnas om en
tunna af hvarje slag upvåges, då det
~~tyngst~~ tyngsta slaget naturligtvis
har det största värde. Ännu säkra-
re utrönes likväl detta om man
dessutom väger några potäter af
hvarje art först × så som råa, och ~~sed~~
~~derefter~~ sedan de blifvit skurna
i skifvor och ~~satt~~ torkade. Den art
som förlorat minst i vigt är af det
~~minsta~~ största värde.

Potåterne ~~ändra~~ försämras ofta ~~smaket~~. Det
~~bär kommer deraf, att~~ då de odlas i sur
och otjenlig jord, eller att jemnt upp-
på samma ställe, eller om ~~att~~ man tager
små potåter till utsäde.

Potåter uppdragne af frön gifva
ofta bättre arter. Men som utaf
samma plantas frön flere slags po-
tåter kunna uppkomma, böra dessa
icke utan urval planteras, ~~utan~~ att ~~un-
dersökning först göras af de bästa~~.)

Potatois plantans första uppkommande
skott kunna äfven planteras like-
som kålplantor, och gifva jemväl
stundom att förbättrad potatois
slag. Då brist på utsäde uppstår
kunde vid små planteringar detta
sätt understundom med förmån be-
gagnas, men plantorne böra sät-
tas väl djupt, och vattnas ~~ofta~~ tor-
kan infaller.

Åtskillige potatois arter hafva den
egenskap, att sprida sina rötter
vidt i kring, andra att hafva dem
samman gyttrade kring stjelken. Som
detta gör en stor skillnad vid upp-
tagnings besväret, förtjenar äfven

denna egenskap afseende.

Det är ett stort fel att utplante-
ra små potåter, eller att dela de
största uti flere än två delar. Den
som vid upptagningen genast afskil-
jer sig de potåter, som äro utaf-
ven medelstorleken, och planterar
dessa hela, skall säkert få det ren-
deligare utsäde han sålunda kom-
mer att utplantera, igenom en säkra-
re afkastning mångfaldt ersatt.

Uti källrar dit kölden inträngt
och skadat en del af potåterne
blifva äfven de som icke synas
frostbitne till utsäde opålitelige.

Korta och tjocka potatois ~~äro~~
~~gro altid s~~ grodder växa altid sä-
krare, äro ock beqvämare att hand-
tera; likväl äro äfven de längre ~~utvuxne~~
pålitelige, endast de icke afbrytas,
eller utsättas för solsken, ~~då de~~
~~utföras på fältet~~. Det är uti detta
afseende förmånligt att göra sig
stadiga spjelkorgar, uti hvilka
potåterne läggas då de till gro-
ning upptagas. De utbäras då o-
rubbade i korgarne på fältet, och

täckas i fall ålarne äro mycket
utvuxne och Solen skiner.

II. Om Jordens beredning och gödslande.

Hvar och en vet att potatesarne fordra en lös jord, och söker derföre att ~~sätta~~ gifva Landet det bästa bruk han med sina redskaper kan åstadkomma. Men en djup höst plöjning, som uti detta afseende är så högst viktig, och uti en styfvare jordmån så nödvändig, att en god potatoes skörd annars icke står att vänta, försummas ofta. Den som hinner gifva sitt till potatoes odling bestämda land före vintern tvenne plöjningar, af hvilka den första då blir grundare, och den andra lem djupare ~~lemna~~ och oharfvad till våren, skall säkert icke ångra sin använda möda. Man borde kunna hoppas att Michaëli-veckan, som nu, igenom Legoflyttnings tidens förändrande kom för jordbruket påräknas, bör gifva Landtmannen tid till detta, likasom till många andra arbeten, dem han tillförne icke med hunnit.

Man bör icke brådska med vårbruket, emedan, ~~en säker~~ då erfarenheten lärt att en sednare sådd alltid är säkrare, jorden af tidiga plöjningen lätt kunde förlora vår musten. Vid att sednare bruk kan man jemväl ~~afsen~~ förgöra mycket ogräs, ~~hafva~~ som då hunnit upkomma, ~~förgö~~.

Vid gödslandet gör man ickeat- sällan skillnad emellan de olika sätt som böra, uppå särskilda jordmåner begagnas. På Sandjord, där man med rätta ~~begagnar~~ använder brunnen gödsel, bör denna jemnt utspridas, och uti jorden inblandas. På lerjord åter bör den mindre brunna ~~gödseln~~ halmblandade gödseln läggas endast under och i kring potatesarne, och till den ändan strös uti bottnet af den fåra dit potatesarne skola planteras. Den som har en svag sandjord kan ofta med förmån utströ gödsel ofvanuppå landet (Täckgödsel). Detta bör då ske

sedan potäterne blifvit sednaste gången myllade, och endast brannen gödsel begagnas, emedan obrännen gödsel förlorar mycket af sin styrka, då den sålunda förlusten utsättes, hvaremot den brenna gödselen snarare vinner, än förlorar i kraft. Då man har den priswärda omtanka att genom (kostsam spillning) blandningar af kärrjord och ~~gö~~ ~~sel~~, skaffa sig gödning, är en sådan blandning till bäckgödsel förmånligast. Då tillgång finnes till kalk, gör denna uti sådana blandningar en herrlig nytta.

III. Om potäternes planterande.

Uti denna omständighet står i synnerhet mycket att förbättra. Vanligen få vi lika goda ständer som de bästa potatos odlare uti andra länder, men de kosta oss ett mångfaldt större arbete, hvilket vi, i anseende till våra korta somrar, mindre än andra länder kunde deruppå bekosta. Hvar och en räkne derföre icke huru mycket potäter han får, utan hvad arbete odlingssättet honom kostar, och eftertänke noga huru han med minsta arbete må komma till rätta.

Att medelst plöjning utplantera potäterne blir mer och mer vedertaget, och man har redan lärt sig finna att potäterne, som då aldra lösast höljas med jord, äfven deraf hafva den största trefnad. Detta gör redan en vacker arbets besparing.

Då man är van vid bruket af Wändplog (x) kan en sådan med större förmån begagnas till potäternes utplanterande än Ahlet; men Gaffelplogen gör samma tjenst. Potäterne böra utkastas vid den raka nedskärningen, de rubbas då mindre. Då odlingen sker i stort, och man har långa tegar, går arbetet fortare om, sedan första plogen uptagit den fåra dit potäterne läg-

(x) Till undvikande af missförstånd anmärkes att man, enligt språkbruket uti Finland, kallar ~~den~~ all körning med plog eller Ahl plöjande, och att ~~Ahlet~~

gås en annan plog, hvilken den, och ifall ytterligen en blind fåra skall plöjas en tredje plog uptager denna.

Likaså som det uti alla företag är en stor konst att kunna rätt fördela arbetet det arbete som skall utaf flera verkställas, så att hvar och en får sitt bestående göromål, det han får fortsätta utan att förlora tid med fram och återgående, samt ombyte af redskap, så bör man äfven vid potäternes planterande tillse, det en och hvar får sitt bestående göromål, och att icke flera personer tagas, än att de jemnt kunna hvar och en förrätta sin

---

den egenteligen så kallade Plogen, till skilnad ifrån Årder, som ofta får namn af plog, kallas Vändplog.

bestående del af arbetet. Som försummelse hos en endaste rubbar hela arbets-gången, skall då en och hvar skynda sig undan den andra, och arbetet hastigt och muntert förrättas.

Att genast, sedan potäterne blifvit nedplöjde, harfva landet, är ett stort fel. Harfningen bör icke ske förrän något ogräs hunnit upkomma, hvilket då förstörs. Där jordmånen är lös, nyttjar man i stället för harf en lätt sladd. En tid derefter, sedan alla potäterne upkommit, harfvas landet åter (x), potäterne såras väl deraf litet, men det skadar dem intet, och den förlust hästens trampning kan vålla har intet att betyda emot den stora saken, att med ringa arbete få sitt land väl ränsadt.

Att mylla potäterne har man redan öfverallt lärt sig, men att göra detta

---

(x) Uti de länder, där jordbruket redan kommit uti bättre skick, och man för särskildta behofver äger särskildta Redskaper, åtskiljer man emellan (landet) dessa tvenne harfningar, då de första potäter stånd visa sig, med ett redskap som har flera

med ett Ahl x) är mindre vanligt.
Ett vanligt lätt Ahl, hvars för
hvars bakstå en brädlapp sättes,
eller en Gaffelplog, där öpningen
är med halm tilltäpt, sköter mul-
len framför sig, och kan uti de
syssa fall göra tillfyllest, men den
som har en större plantering, gör
väl om han förskaffar sig en den
till enkom inrättad plog, som för-
ses med tvenne stora vingar (unge-
färligen sådane som Vändbrädet
uppå en Vänd plog). Om dessa
inrättas så, att de kunna efter
behof sammandragas eller utvid-
gas, är Redskapet så mycket full-
komligare. ~~Att plantorna sota~~
med spade upmyllа jorden gör visser-
ligen god nytta, men med vida stör-
re arbete.

Man invänder mot kupandet med

---

x) helt flatt (horizontellt) stående från
villan, hvar och en med sitt järn skaft,
hvarmed jorden får en grund plöj-
ning till 2. tums djup.

plog, att hästen trampar ståndet,
i synnerhet om landet tillförene haf-
vadt, så att han icke har ledning
af plogfårorna. Men detta kan in-
till att tilbyda, endast man gifver
sig an, låta ett barn i början leda
hästen och icke bry sig derom, att
ett och annat stånd rubbas; hästen
skall snart lära sig behändigt gå
emellan plantraderna.

Där man har anledning att frukta,
det frosten skall skada den späda
planten, gör man väl att icke bråd-
ska med myllningen förän det lik-
nar sig till frost, då man lätteligen
kan hinna uppå en eftermiddag
med ~~flera~~ några plogar mylla stora
stråckor, och sålunda gömma
de späda plantorna uti jorden.
Där en frost oförtänkt påkom-
mit, kunna äfven plantorna räd-
das, om man under natten och
tidigt om morgonen hinner täcka
dem med mull. Ehuru de varit
betäckte lida de då icke deraf, u-
tan upkomma snart friska och
frodiga. Man b

Repningarne böra åtminstone tre-
ne gångor verkställas, och ~~tinba~~ till-
räcklig jord uti sådant afseende läm-
nas emellan potatoes bänkarne eller
raderne.

~~Vid potatoes planteringen med~~

Vid utplanterandet af potäterne med
plog kan man i allmänhet begagna
sig af tre sätt.

1° Att plantera i Sängar. Potäter-
ne läggas då uti 2, 3, eller 4. fåror
efter hvarandra, och två eller
tre fåror lemnas till gång, att ef-
ter hand med plog eller spade up-
myllas. Detta sätt kan företrädes
uti lös jord, eller där man för
brist på tjenlig jord nödgas utaf en
inskränkt rymd söka en större af-
kastning, ehuru med mera arbete och
gödsel.

2° Att plantera potäterne uti Bal-
kar. Här läggas potäterne endast
uti hvarannan fåra, eller ock, hvil-
ket är bättre endast uti hvar tredje
fåra, eller så, att afståndet emellan
hvarje potatoes rad är en och half
eller minst en aln. Detta sätt begag-
nas väl uti Finland här och där, men

man gifver icke potäterne det nödiga
afståndet, så att tillräcklig mylla
kan på dem upkastas. Detta synes så
som ett slösande med jord, men man
kan i stället lägga potäterne närma-
re intill hvarandra uti raden. I
alla fall förloras man väl något
uti afkastningen i anseende till
jordvidden, men man vinner ett
lättare bruk, och en beqvämare upp-
tagning.

Vid detta odlingssätt kan den, som
har en styf jord, och skall lägga
gödsel under potäterne, med stor
förmån förfara sålunda: att myc-
ket djupa och breda fåror upplöjes,
hälst med den nyss beskrefne vinga-
de plogen, och desse till det afstånd
ifrån hvarandra, att då en för
kärra förspänd häst står uti en
fåra, kärr hjulen gå uti närma-
ste fåror. Man kan då utan att
rubba den ~~upkörde~~ uppkastade jorden
beqvämligen efterhand ifrån kär-
ran nedmåka gödslen uti fårorne,
där den sedan utaf andra ut-
bredes. Sedan potäterne äro utlagde

sackas
~~myllas~~ de derigenom att de ~~upkastas~~
uphöste Balkarne klyfvas.

3:o Att plantera i Kupor. Härvid
går man således tilväga: först
updrages tvärs öfver tegen grunda
fåror, med ett redskap liknande
en stor räfsa, där tinnarne sitta
5. eller 6. qvarter från hvarandra;
sedan derefter nedplöjas potätorne ~~och~~
uti hvar 3. tredje fåra, där de
icke läggas tätare än tinnorne
utaf den stora räfsan utvisa. De
komma således att stå uti ra-
der både uppå längden och brä-
den af stycket. Sedan landet blif-
vit två gånger harfvadt myllas
potätorne först uti samma led
som räfsan gått, eller tvärs för
tegen, och sedermera, då nytt
ogräs upstucket, längs efter te-
gen, hvilken myllning derefter än-
nu en gång förnyas. Det är klart
att en sådan gles plantering
måste gifva mindre afkastning,
men man har den förmånen, att
potätorne, hvilka vara tilsam-

mans uti en ~~stor~~ kupa, × med stör-
sta lätthet uptagas. Den förnäm-
sta förmånen är likväl den, att
jorden genom de många kömin-
garne uppå det fullkomligaste
rensas ifrån ogräs, och att ny
mull flere gånger upkastas, att
utaf luften göras fruktbar. Det
hvad man med träde åsyftar vin-
nes således här på det fullkom-
ligaste. Samma förmån har ~~det~~
planteringen i Balkar, ehuru uti
mindre mån.

Med största förmån kan såle-
des den delen af trädesgärdet,
som nästa år skall bära korn,
~~2~~ uplåtas ~~efter~~ åt potätorne, efter
hvilka man har att göra sig
räkning uppå en förträffelig korn
skörd. Man märke likväl här-
vid, att man ~~måste~~ bör bereda sig up-
på en större gödsel åtgång, och
att således den, som icke upfo-
drar någon del af sina potäter
uppå Boskapen (×) måste igenom

(×) Att föda Boskapen med potäter
synes vara och är visserligen en

samlingen af mylla eller mossa och hackadt granris ersättas den större gödselafgången. Vid Potäters odlande i kupor kan man väl icke gärna räkna uppå större afkastning än 60. T:r af Tunlandet, men som man möjeligen kan bringa det derhän, att, utom nödig hjelp af Dragare, 10. karla

---

stor misshushållning, så länge man icke fullkomnat odlingen. Man räkne likväl icke efter potätens nuvarande höga pris, ~~utan~~ hvilket skall betydeligen falla, om odlingen förbättras, utan efter det arbete som fordrats att frambringa desse uppå en jord som al-liss hade legat i träde. Det torde då befinnas, att den som med ett trägit Dagsverke samlar 10. ltt. ussel starr hö, hvilket uti närande förmåga näppeligen torde svara emot 3. ltt. vanligt blandadt hårdvallshö, gjorde vida bättre om han använde denna möda uppå frambringandet af potäter, af hvilka 12. kappor nå-

dagsverken, och 20. dagsverken af qvinnor och barn, kunna uträtta alla de arbeten, som för skötandet af ett Tunland erfordras, ifrån den första plöjningen, tills potäterne äro uti källaren införde, och det dessutom tages i beräkning, att 4 eller 6. dagsverken i alla fall hade erfordrats till åkerns trädande, så har man all skäl att föredraga en glesare plantering. Där man har sin åker uti tvåskifte, och träder under kornet, kan ett sådant odlingssätt utan svårighet vidtagas, men i de landsorter där treskiftet nyttjas, möter detta så mycket flere betänkligheter, som man har snåfva åkern, för hvilka detta odlingssätt icke

---

ra mera än 3. ltt. hö, och gifva en gödsel vida kraftigare än den som faller efter annat foder.

är att tillsyrka, utan gör man där
bäst att plantera sina potäter
uti Sängar. Det särskildt land man där
vanligt vis till potäter anslagit
bör likväl tilltagas så stort,
att hälften eller minst en fjer-
de del kunde åt någon annan
växt uplåtas.

Ännu några planterings sätt vill
Sällskapet här beskrifva, emedan de
kunde vara lämpelige för månge
som nu är okunnig om dem.

1. Där jorden är styf, eller lider
af väta, är det ganska tjenligt att,
sedan ~~jorden~~ landet är färdig redt, läg-
ga potäterne ofvan uppå jorden,
hölja dem först med gödsel och se-
dan med jord, som med plog eller
spade uphäfves. Man bör likväl
lemna breda gångar, eller rum
emellan raderne, för att hafva till-
räckelig tillgång till myllnings jord.
Uti de inre Landsorterne, där dik-
ning så ofta försummas, äfvensom
uti de nordliga orterne, där man
måste söka hastigt drifva växten,
synes detta odlings sätt förtjena att
framför andra vidtagas, men vid od-
ling i stort är det icke användbart,
emedan man här icke kan nyttja
harfning, hvarföre ~~aldeles~~ ränsnin-
gen fordrar vida mera arbete.

2:o Att plantera potäter uti linda,
Man afstakar uppå en ängslinda
sängar af 4. eller 5. qvarters bredd,
och lika breda gångar. På gräs-
vallen, där Sängen skall blifva, strös
gödsel, hvarefter potäterne ditläg-
gas, och höljas med den ifrån gånger-
ne tagne torfven, hvars gräs sida vän-
des nedåt. Torfven bör väl tillpac-
kas med våld, och jord upptagas att
väl tilltäppa alla öpningar. Är
man väl inkommen uti vändplogens
bruk, kunna ~~gå~~ torfvorne ifrån hvar-
dera sidan ~~kupas~~ med denna kas-
tas up på Sängen. Men äfven i det
fall att spaden skall brukas, under-
lättas arbetet mycket om man me-
rist sönderskär gräsvalen, icke alle-
nast tvärs före tegen, utan äfven längs
efter där gångarne skola blifva.
Uti lerig mark kunna gångarne

blifva smalare, ~~och~~ i anseende till
den ymnigare tillgång till sängar-
nes höljande delarne, (man äger till) af hvilka en-
del åfven kan bortagas för göd-
sel samlingen, om ymnig tillgång
finnes. Här bekomma potatesen in-
gen vändning men desto mera ar-
bete (för man) vid uptagningen.

3:o Uti de Nordligaste orterne, i
Lappmarken, har man funnit det
odlingssätt mäst gifvande, att up-
kasta jorden i sängar som gå uti
öster och vester, äro urgröpte uppå
midten, och hafva en hög up-
höjning på den Norra sidan; den
värma således igenom solbaddet
upkommer, och det skydd plan-
tan i sitt späda tillstånd har e-
mot Nordan vinden, har man
erfarit vara högst förmånligt.

IV. Om potatesens uptagande.

Denna del utaf potatoes odlingen
kräfver den mästa tid och idgör
uti vårt land, där höstfrosten så
ofta oförtänkt inbryta, det svå-
raste hinder emot en utvidgad

potatoes odling.

Där man planterat potatesen i
balkar eller kupor, och de ~~dessa~~ så-
ledes äro mera sammanhopade, går
uptagningen ~~[illegible]~~ vida lättare
än annars. ~~[illegible]~~ Man kan då
åfven låta en plog klyfva bal-
karne eller kuporne, men agte sig
att låta mera upplöjas än sam-
larna hinna uptaga före natten,
då ~~[illegible]~~ en oförmodad påkommande
frost kan göra stor skada. Sedan
de vid plöjningen upkomne potä-
ter blifvit uphämtade, kan lan-
det harfvas och ytterligare, om
man finner det löna mödan,
tvärplöjas. Man räknar likväl
noga efter om ~~[illegible]~~ det nogele-
tandet lönar sig, och om det icke
vore bättre att låta dem af svi-
nen uphämtas.

Där man uptager med ~~[illegible]~~ grafton (för den vanlige graftan)
gör man väl att i stället skaffa
sig en tvåuddig hacka, med hvil-
ken en karl kan uphacka så
myckel som 12. ~~[illegible]~~ svin-

non och barn kunna afplocka.

Att uptaga potäter uppå beting, så att hwar 10.de eller 15.de kunna lemnas för besvärет, är ett godt sätt, ~~att~~ där stor tillgång finnes på ~~[illegible]~~ folk som arbeta för dagspenning.

V. Om potäternes förvarande.

Man akte sig noga att ~~lägga sätt~~ bruka ~~potäter ibland de~~ nedlägga sina potäter i källaren ~~förr~~ om man ike är säker att där inga frusna finnas, hwilka, ~~kunna~~ äfvensom de moderpotäter som ~~kunna~~ om hösten uptagas, ~~bör~~ kunna förskämma hela skörden. Att först torka potäterne är onödigt, men tillfälle att skaffa drag bör det gifvas, i detta afseende är det vid en vidsträkt potatesplantering tjenligt att hafva en öpning uppå taket som jemwäl kan begagnas att derigenom, medelst en ränna nedläta potäterne.

Man akte sig att lägga potäterne för tjockt uti källarne, de underliggande kunna derigenom klämmas så att deras saft utrinner, då förruttnelse ofelbart upstår.

Man anlägge ike sina potates källare på högder, där ingen snö stadnar, utom samle halm öfver taket riskor som kunna qvarhålla snön.

Då man lägger potäter uti högar ofvan jord bör man tillse att de ike blifva så store att de nederst liggande klämmas, att de väl kringdikas, att de ike öfnas om vintern, derest ike hela förrådet på en gång uptages, och ändteligen att de välhöljas med ~~jord och~~ halm och jord, samt riskor till samlande af snö. Den som riktigt beräknar skall likväl ofelbart finna mera uträkning vid att göra sig en potates källare än hopsamla högar ofvan jord, som hwart år måste förnyas.

Men som den olycka händer, att
hans potäter ~~[illegible]~~ under vin-
tern frysa, gör bäst att ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ låta dem fördelaktigt
frusna, ~~och~~ för att sedan efter hand begagna
dem till brännvinsbränning, där de
göra full nytta. Frusna potäter kun-
na äfven således ~~[illegible]~~ användas, att,
sedan de ~~[illegible]~~ någon gång fått
~~[illegible]~~ frysa och åter upptina
~~det~~ vatten som då uti dem afskiljs
~~[illegible]~~ med en stark pressning
noga utklämmes, hvarefter ~~[illegible]~~
man torkar ~~[illegible]~~ det återstående
mjölaktiga ämnet, hvilket sedan
man kan oförändradt uti flere år
förvaras.

Circuleras inom Kejs. Finska Hus-
hållnings Sällskapets Potates plan-
terings Utskott:

Hr. Collegii Rådet och Riddaren Meurlin haft del –
Hr. Professoren Sahlberg, haft del
Hr. Consistorii Notarien Westzynthius haft del.
Hr. Akademie Adjunkten Bergbom
Hr. Verkliga Kammar-Herren och Riddaren Baron Klinckowström

Åbo, den 27. April 1818

C. C. Böcker